№ 56 ԿԻՐԱԿԻ, 14 ՄԱՐՏԻ

1910
ԵՐԵՍՈՒՆՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул., № 5.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Խմբագրատան տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Ձայնարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կօպէկ.
Տպարանի տէլէֆօն № 228

№ 56 ԿԻՐԱԿԻ, 14 ՄԱՐՏԻ

ՄՇԱԿ

Հասցէն. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ». TIFLIS, Rédaction «MSCHAK».

ՄԱՐՏԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՑ ՎԵՐՋԸ 9 ՌՈՒԲԼԻ

12 ամսվ.՝ 10 ռ., 6 և 7 ամսվ. 6 ռ., ամսակ. 1 ռ. Ամերիկա՝ տարեկան 6 դոլլար, Եւրոպա՝ 32 ֆր., Պարսկաստան՝ 10 ռ., Թիւրքիա՝ 120 ղրուշ։
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաեւ հին հասցէն, նոյնպէս և 40 կօպ. (կարելի է և նամակագրոշմով)։

Թիֆլիսի Վանքի աւագ-եկեղեցու Հոգաբարձութիւնը

յայտնում է, որ Վանքի եկեղեցում ամենայն կիրակի, պատարագի ժամանակ ԵՐԳՈՒՄ Է ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ՀՈԳԵՒՈՐ ԴՊՐՈՑԻ ԵՐԳԵՑԻԿ ԽՈՒՄԲԸ։

Թոքախտի դէմ կուող Կովկասեան Ընկերութիւն

Կիրակի, մարտի 14-ին, ցերեկվայ ժամը 1-ին, Զուբալովի անուան Ժողովրդական Տանը՝ յօգուտ «Աբասթումանուում թոքախտաւորների համար կառուցվելիք Սանատորիայի Ֆոնդի»— բժ. Ա. Ի. ԽԱՏԻՍԵԱՆԸ կը կարդայ ժողովրդական բովանդակութեամբ մի դասախօսութիւն հետեւեալ թէմայով՝ «Թոքախտը՝ ինչպես ժողովրական մի դժբաղդութիւն, եւ նրա դէմ կուելու հասարակական միջոցներ»։
Գները՝ 5—50 կոպ.։ Մանրամասն ծրագիրը աֆիշներում։

Թիֆլիսի Բօրսային Կոմիտէտը

յայտնում է, որ ինքը հաստատել է ԹԻՖԼԻՍԻ ԲՕՐՍԱՅԻՆ ԱՐՏԵԼԻ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ։ Արտելին անդամ գրվել ցանկացողները կարող են առանց տեղեկութիւնները Առտելի մէջ մտնելու պայմանների մասին Բօրսայում (Արմենական բազար, տուն Վարկային Ընկերութեան) Բօրսային Կոմիտէի քարտուղարի մօտ՝ ցերեկվայ ժամը 6-ից մինչև 8-ը։

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒՄ ԵՆՔ ԾԽԵԼ
ԳՊԱՊԻՐՕՍՆԵՐԸ
„ՋԷՖԻՐ“ 25 Հ. 15 Կ., 10 Հ. 6 Կ.
ԵՒ
„ՎՕՍԽՕԴ“ 10 Հ. 5 ԿՕՊ.
ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԱՌԵՒՏՐ. ՏԱՆ „ԵՂԲ. ՍԷՅԼԱՆՕՎ ՆԵՐ“
ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Adresse Télégraphique ANITAS
ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԴԵՂԱՏԱՆ ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ
Ա. ՌԵՒՏՐԻ
ԹԻՖԼԻՍ, ԲԱԳՈՒ, ԲԱԹՈՒՄ.
ՊՐՕՎԱՆՍԵԱՆ ձեր՝ բարձր յատկութեան,
ԲՈՒՆԶՈՒԹԻ և ԶԵՅԹՈՒՆԻ
իսկական ձեր,
ԲԱՑԱԽԻ ԷՍՍԵՆՑԻՆ, ՍԱՐԱՏՕՎԵԱՆ ՄԱՆԱՆԵԽ, ՍՈՍԻՆՋ, ԶԱՖԻՐԱՆ, ՎԱՆԻԼ և այլն։
Адресъ Телеграммъ САНИТАСЪ Тифлисъ
(առ.) 302. 1—1

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՀԼԻԶՈՒՄ
Կիրակի, մարտի 14-ին տեղի կունենայ
Արեւելեան Հաւերգ
Մասնակցութեամբ՝ Ռուսաստանում առաջին անգամ՝ Թիւրքական երգչուհի
ՄԷԼԷԿ ՀԱՆԸՄԻ,
որ արժանացել է երգելու Թիւրքաց էկսուլթան Աբդիւլ-Համիդի հարէմում։
Մասնակցում է նոյնպէս սօլիստ ՆՈՒՐԲԱՐ ԷՖԷՆԴԻԻ խումբը, որ կը նուագէ Թիւրքական երաժշտական գործիքների վրա։
ՄԷԼԷԿ ՀԱՆԸՄԸ կերգէ Թիւրքական բօմանսներ և պարսկական երգեր։
Սկիզբը երեկոյեան 8½ ժամին։
Տոմսակները վաղօրօք կարելի է ստանալ Արտիստական Թատրօնի կասայում։

Թիֆլիսի Ժողովարան

Այսօր, կիրակի, մարտի 14-ին տեղի կունենայ
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ
ՍԻՆԷՄԱՏՕԳՐԱՖ
Հիւրերը՝ անդամների առաջարկութեամբ՝ վճարում են մուտքի համար 50 կոպ.։
Սինէմատօգրաֆի սկիզբը երեկ. ժ. 9-ին։
Ա.ԶԴ.—Երեքշաբթի, մարտի 16-ին, Ընտանեկան Երեկոյթին կը կայանայ երդ.-հաւատարմատար Ս. Մ. Արծրունու երկրորդ դասախօսութիւնը։

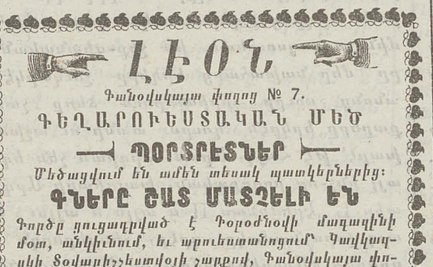
ԼԷՕՆ
Դանօվսկայա փողոց № 7.
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ
ՊՕՐՏՐԷՏՆԵՐ
Մեծացվում են ամեն տեսակ պատկերներից։
ԳՆԵՐԸ ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԵՆ
Գործը ցուցադրված է Գօրօձնովի մագազինի մօտ, անկիւնում, եւ արուեստանոցում՝ Կովկասի Տօվարիշչեստվօյի շարքով, Դանօվսկայա փողոց № 7։
Պօրտրէտները այնտեղ ևեթ գտվում են շրջանակների մէջ։
Լուսանկարիչներից եւ սիրողներից ընդունվում է մեծ պօրտրէտների եւ նէգատիվների ըստուշի գործ։
Նոյն արուեստանոցում տրվում են ըստուշի դասեր երկու սեռի անձանց համար. պայմանների մասին դիմել՝ Тифлисъ, Гановская ул. № 7, Художественное Ателье „ЛЕОНЪ“
Леону Теръ-Григорянцу.
(հ. կ.) (առ.) 206 10—7

ԲԺԻՇԿ
Գ. Յ. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ
Ներքին եւ վիրաբուժական (խիրուրգ.) հիւանդութիւններ.
Ընդունելութիւնը (առաւօտեան ժ. 11—1. (երեկոյեան ժ. 5—7.
Երևանեան հրապարակ—Գուշկինսկ. փ., № 1.
(Ե. Հ. Կ.) (առ.) 1045. 100—71

Ներողութիւն

Պահանջեցէք անփոխարինելի տուպէտային սապոն Դ. Նէօֆէլիտի, Սէվաստօպոլում,

„ԿԻԼ“ ԿԱՆԱՉ ՓԱԹԵԹԻ ՄԷՋ։

Իսկական «ԿԻԼ» սապոնը, շրջապատ իր մէջ մեծ տոկոս պարունակող կիլի, նշանաւոր է իր փափկացնող ներգործութեամբ։ «ԿԻԼ» սապոնը մաքրում է գլուխը փոշուց և ճարպից, դարձնելով մազերը մետաքսանման։ «ԿԻԼ» սապոնը զանազանվում է իր չէզոքութեամբ, հետևաբար առաջարկվում է երեխաներին լուացվելու համար։ «ԿԻԼ» սապոնը անփոխարինելի է ծովային լողարաններ ընդունելու ժամանակ։
Պահանջեցէք բոլոր դեղատներում և դեղավաճառանոցային խանութներում։ Գրքախաւոր պահեստը ԴԵՂԱՑԻՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԸՆԿ. ՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ, Թիֆլիսում։

(կ.) (առ.) 301. 5—1

ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆԻ ԱՌԻԹՈՎ

Խմեակովի հրաժարվելը Պետական Դումայի նախագահութիւնից շարունակում է զանազան մեկնաբանութիւնների և ենթադրութիւնների առարկայ լինել։

Ի՞նչ է այդ հրաժարականը իր էութեամբ և արտայայտութեամբ։ Այդ հարցը տալիս են շատերը և վճռում նրան զանազան տեսակ։

Բողո՞ք է արդեօք այդ հրաժարականը թէ՞ անձնական յոգնածութեան հետևանք կամ որոշ շրջանների ազդեցութեան արդիւնք և կամ մի որոշ պարլամենտական վտանգի նախատեսութեան արտայայտութիւն։

Խմեակովը իր [illegible] բութիւնները խուսափողական բնաւորութիւն են կրում։ Ուստի կողմնակի աղբիւրներից բղխած ենթադրութիւնները արժանանում են յատուկ ուշադրութեան, քննութեան և մեկնաբանութեան։

Մենք չենք կանգ առնի այդ ենթադրութիւնների հաւանական կէտերի վրա։ Ներկայ դէպքում կարևոր է ընդգծել հրաժարականի թողած այն տպաւորութիւնը, որ վերաբերում է ամբողջ ռուսական պարլամենտի դիրքին, հեղինակութեանը և բաղդին։

Պետական Դումայի նախագահը չը գտաւ բաւականաչափ բարոյական ջերմութիւն իր շուրջը, որպէսզի իբրև բարձր ներկայացուցչական օրէնսդրական ատեանի հեղինակաւոր պարագլուխ՝ կարողանայ զգալ իրան ուժեղ և անխորտակելի։ Պարլամենտը իր մեծամասնութեան արտայայտութեամբ լինելով չափազանց դժգոյն, տատանվող և տարտամ իր գործունէութեան մէջ, պարլամենտը շնորհիւ անսանձ և անկիրթ բնաւորութիւնների դարձած խայտառակութիւնների և անզուսպ լեզուագարութեան ասպարէզ, պարլամենտը կորցրած իր բարոյական վրոտութիւնը և հետաքրքրութիւնը ժողովրդի առաջ, իսկ միւս կողմից պետական ուրիշ շրջանների բռնած երկդիմի դիրքը և քաղաքականութիւնը խլեցին այն յենարանը, որի վրա կամենում էր ամրանալ Խմեակովը՝ իր կոչման վերապահված դերը արժանապէս կատարելու համար։

Գուցէ մի ուրիշ անձ աւելի ուժեղ զգար իրան և ոչ միայն չը հեռանար նախագահական աթոռից, այլ և նորանոր ջանքեր գործ դնէր վերադարձնելու պարլամենտին այն նշանակութիւնը, որով նա հանդէս եկաւ հասարակական կարծիքի առաջ իր ծննդեան և հաստատման օրերում, բայց դա մի ենթադրութիւն է, և կարող է տեղի ունենալ մի ուրիշ կարծիք, թէ Խմեակովի հեռանալը մի լաւ դաս է թէ պարլամենտական սկանդալիստների և թէ պարլամենտի շուրջը դաւեր լարող ոճրագործների համար։

Ցամենայն դէպս՝ ռուսական պարլամենտի անդամների առաջ դրվել է մի խոշոր հարց պարլամենտի արժանապատուութեան, նրա դիրքի և նրա բաղդի մասին աւելի լուրջ հոգատարութիւն ունենալու, քան եղել է մինչև այժմ։

Որքան էլ մամանակի համարվեն առանձին անհատների թոյլ տուած անհեթեթութիւնները պարլամենտում, այնու ամենայնիւ որոշ պատասխանատուութիւն ծանրանում է պարլամենտի ամբողջութեան վրա։ Մասնաւոր սկանդալիստներին յամենայն դէպս աջողվում է վարկաբեկել պարլամենտի անունը, ծաղրի և հեգնութեան առարկայ դարձնել նրան։ Իսկ դա կարող է ունենալ աւելի վտանգաւոր և անմխիթարական հետևանքներ։

Ա. Քալանթար

ԲՕԼԳԱՐԱԿԱՆ ԹԱԳԱՒՈՐԸ Կ. ՊՕԼՍՈՒՄ

Կ. Պոլիս, 12 մարտի

Երէկ, երբ Ֆէրդինանդը դիտում էր ժդկիթը, ուղեկցում և բացատրութիւններ էր տալիս հնագիտական ինստիտուտի վերատեսուչ Ուսպէնսկին։

Ուշը առաւօտեան ապաւառա մատուցվեց ֆրանսիական դեսպանատան եկեղեցում։ Թագաւորը ոտքով, քաղաքացու զգեստով, իր քարտուղարի ուղեկցութեամբ զբօսնում էր Պէրայի փողոցներով. իրեր գնեց խանութներից, կառք նստեց և դիմեց իր միսսիան, որտեղից Թագուհու հետ պալատական կառքերով գնաց տեսնելու Էսկի-Սէրայը և սուլթանական գանձարանը։ Զբօսանքի ժամանակ Պէրայում ահագին ամբոխը հետևում էր Թագաւորին և օվացիա անում։

Պարլամենտական տեղեակ շրջաններից հաղորդում են, որ բոլգարական մինիստրների բանակցութիւնները Թիւրքաց մինիստրների հետ շօշափում են երեք [illegible] բոլգարական սահմանը Կումանովոյի հետ միացնող երկաթուղագիծ կառուցանելու և սահմանները կանոնաւորելու մասին։ Այդ կէտերի վերաբերմամբ, եթէ համաձայնութիւն լինի, իրար կը մերձենան Թիւրքիան և Բոլգարիան։ (Հ. Գ.)

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պետերբուրգ, 12 մարտի

Սերբական թագաւորին այցելեցին պրինց Պեսար Ալէքսանդրովիչ Օլդենբուրգսկին, աւստրօ-ունգարական և Թիւրքական դեսպանները, ուրիշ շատ դեսպաններ։ Թագաւորն այցելեց Մեծ Իշխանուհի Մարիա Պաւլովնային։

Երեկ. ժամը 8-ին Յարսկօէ-Սելօյի պալատում կայացաւ ճաշ, որին ներկայ էին Թագաւոր Կայսրը, Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդորօվնան, սերբական Թագաւորը, շքախմբերի կանայք, սերբական և ռուսական շքախմբերի անդամները, Սազոնովը, Իզվոլսկին և պալատականներ։

Միաբօլոիա Անտոնին այցելեց սերբական Թագաւորին և ճաշ նրա մօտ մօտ կէս ժամ։

Պեսար Թագաւորը դիտեց Էրմիտաժը և Զմերային պալատը։ (Հ. Գ.)

Պետերբուրգ. — Հոկտեմբերեանները արժանահաւատ աղբիւրներից հաղորդում են, որ Գուչկովը իր զեկուցագրի մէջ Յարսկօէ-Սելօյում հնարաւորութիւն ունեցաւ շօշափել ոչ միայն Դումայի դրութեան ընդհանուր հարցը, այլ և քաղաքական կեանքի օրվայ չարիքի թեմաների և օրէնսդրական աշխատանքի մի քանի մանրամասնութիւնները։

Արդարադատութեան մինիստրը ցանկութիւն յայտնեց, որպէսզի Պետական Խորհրդի օրէնսդրական ենթադրութիւնների մասնաժողովը վերատես վերաքննէ պայմանական դատապարտութեան մասին իր կայացրած որոշումը։ («Ե.»)

Նովոչերկասկ.—Գուրիչկէվիչի ոստնձգութիւնները Դումայում՝ ուսանողների դէմ յուզմունք առաջացրին տեղիս աշակերտութեան մէջ։ Պոլիտեխնիկումի մէջ դրված է ոստիկանութիւն։ («Ե.»)

Նովոռոսիյսկ, 12 մարտի

«Նովոռոսիյսկի հանրապետութեան» գործի ատիթով դատապարտվեցին՝ 7 հոգի մահվան պատժի, 14-ը զանազան ժամանակներով տաժանակիր աշխատանքների, երեքը արդարացան։ Դատարանը որոշեց խնդրամատոյց լինել՝ շնորհելու մահվան դատապարտվածների կեանքը և մեղմացնելու աքսորականների պատիժը։ (Հ. Գ.)

Խարբին, 12 մարտի

Պօրտ-Արտուրում մահացրին մարկիզ Իտոյին սպանող Անդային։ (Հ. Գ.)

Ֆիլիպպօպօլ. — Լիւկսեմբուրգ թատրօնում բազմամարդ միտինգից յետոյ սոցիալիստները և օպպոզիցիան կազմեցին մի հսկայական ցոյց կաբինէտի դէմ Ֆիլիպպօպօլի փողոցներում։ Ընդունված բանաձևով պարսաւանք է յայտնվում կառավարութեան երկմիտ քաղաքականութեան համար, բողոքվում է Ռուսաստանի հետ մերձենալու դէմ և պահանջվում [illegible] դառնալի կերպով հրաժարվէ ամեն տեսակ աշխարհակալ ծրագիրներից, որպէսզի ժողովուրդը խաղաղ աշխատանքով շունչ քաշէ։ («Ե.»)

Կատանիա, 12 մարտի

Երեկ. ժամը 6-ին լաւան հասաւ նաւամատոյցի շրջակայքին և մօտեցաւ Պալացէլօ տեղին։ Ուրիշ մի հոսանք շարժվում է դէպի Նիկօլօզի։ Գլխաւոր հոսանքը 200 մետր լայնութեամբ հոսում է Բէլպասօյի ուղղութեամբ։ Անընդհատ լսվում է ուժեղ որոտ։ Քաղաքապետը և արքեպիսկոպոսը մեկնեցին սպառնացող տեղերը։ (Հ. Գ.)

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

Կ. Պոլիս.—Զինուորական մինիստրը նոր օրէնք է մշակում զինուորական ծառայութեան մասին։ Իբրև օրինակ առնված է ֆրանսիական օրէնքը։

Պարլամենտն ընդունեց կառավարութեան առաջադրութիւնը՝ յատկացնելու 23,000 ֆունտ Ադանայի որբերի և այրիների օգտին։ («Ե.»)

Սալոնիկ, 12 մարտի

Ներքին գործերի մինիստրը տեղեկացրեց մակեդոնական վալիին, որ Ֆէրդինանդի այցելութիւնը նպատակ ունի ամրապնդել Թիւրքիայի և Բոլգարիայի բարի յարաբերութիւնները և ապահովել բալկանեան խաղաղութիւնը։ (Հ. Գ.)

ՊՕԼՍԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Կ. Պոլիս, 3 մարտ

Ազգ. ընդհ. ժողովը, մէկ օր առաջ, նիստ գումարեց պատրիարքի նախագահութեանը ներքև։ Դիւանական հարցերուն մէջ կարեւի է իբրև գլխաւորը յիշատակել վարչութեան կրկին ժողովներուն հաստատութիւնը, թէ պէտք է եկեղեցիներուն դուռները չփակուին ժողովրդային միտինգներու առջև։

Պոլսի մէջ, նոյն իսկ մինչև Համիդի օրով, մեր եկեղեցիները բաց հռչակուած են դէպ-բոցական հանդէսներու, ժողովրդային ուրիշ հաւախմբութիւններու առջև, ցորչափ համիդեան ըէժիմը թոյլատու եղաւ գումարումներու. պէտք է ասել, թէ ազգ. ընդհ. ժողովը, այժմեան սրահէն առաջ, իր նիստերը գումարած է ս. Լուսաւորիչի կամ Մայր եկեղեցիի տաճարներուն մէջ։

Վերջերս տեսակ մը ցրտութիւն, որ մէջտեղը ելաւ կեղծ կրօնասիրութեան պատրուակի ներքև, ի նպաստ այլևայլ դրդումներու և շահերու, այնքան առաջացաւ, որ թաղ. մարմիններ, յանուն պատրիարքարանի, եկեղեցիներուն դուռները փակ հրատարակեցին ժողովրդային գումարումներու։ Դաւառներու մէջ, տեղ-տեղ, Պոլսի հետևեցան. հարցը հրապարակելու դիմում եղաւ պատրիարքի և վարչութեան։ Պատրիարքը, իր ազատամտութեանն ու եկեղեցական պատիւին արժանի ըմբռնումով, ընդհ. ժողովին բերաւ իր և վարչութեան կրկին ժողովներուն հաւանութիւնը։ Երևոյթեան մէջ հաւնիւ թէ երկու-երեք անդամներ, որոնք ծեփուած պատն և տախտակէ

(հ. կ.) (առ.) 206 10—7

յատակ մը աւելի բարձր կը համարին քան թէ ժողովրդային հոգեկան և մտաւոր շահեր, պահանջեցին, որ հարցը, իբրև թէ կրօնական հարց, ղրկուի կրօն. ժողովին։ Իսկ հոգևորական անդամներ, աշխարհականներէ աւելի լայնամտօրէն, առարկեցին թէ հարցը կրնար նկատ առնուիլ կրօն. և քաղխաուն ժողովներու մէջ, ինչ որ կատարուած էր արդէն, և այդ ձևով միայն կարդարանար հարցին լուծումը։ Ժողովը մեծ դժուարութեամբ ծափահարեց պատրիարքին և վարչութեան խաուն ժողովներուն համաձայնութիւնը։ Պատրիարքական շրջաբերական մը պիտի ծանուցանէ թէ մայրաքաղաքի և թէ գաւառներու թաղ. ժողովներու, առաջնորդութեանց, որ ինչպէս ցարդ՝ այսուհետև ալ մեր եկեղեցիները բաց պիտի ըլլան ժողովրդային միտինգներու, կարևոր բանախօսութեանց առջև։

Իբրև օրակարգի հարց, երեսփոխաններու միաձայն ստիպումին վրայ, վիճաբանութեան նիւթ եղան այն ամէն կէտերը, որոնք քրիստոնեայ նոր զինուորներ դրօշի տակ առնուած ատեն՝ տեղի տուած են կարգ մը անպատեհութեանց։ Պատրիարքը, այդ առիթով, տեղեկութիւն տուաւ, թէ ինքը դիմում ըրած է պատերազմական մինիստրին և կարգ մը համաձայնութիւններ ձեռք բերած. օրինակ. 1) Տարեթիւերը ճշդելու համար, կառավարութիւնը իբր փաստ ունի այն պաշտօնաթուղթերը, որոնք բաժնուած են իւրաքանչիւր անհատի։ Ճիշդը ըսելով, այդ թուղթերը պատրաստուած են շատ շփոթ կերպով, որով մեծ սխալներ մէջտեղ կելլեն։ Պատրիարքը առաջարկած է իբր փաստ ընդունիլ եկեղեցիներու տոմարներէն պաշտօնապէս քաղուած և մատուցուած ծննդեան վկայագիրները, որոնք ստոյգ և ապահով միջոցներ են տարեթիւերու համար։ Ընդունուած է այդ առաջարկութիւնը։ 2) Տան մը մէջ եթէ գտնուած է 14—15 տարեկան եղբայր մը, ատոր երէցը զէնքի տակ առնուած է, ենթադրելով որ կրտսերը կրնայ տան մը հոգացող նկատուիլ, մինչդեռ այդ տարիքը ունեցող պատանիներու մէջ, զղրոցականներ են։ Եթէ ներելի ալ ըլլայ այդ կարգադրութիւնը թիւրք ազգ համար, նոյնը չի կրնար ըլլալ մեր պատանիներուն համար, այսինքն մերիններս, թիւրքական բառով՝ մուիճ, նեցուկ չեն։ Պատրիարքը՝ Պոլսի համար այդ կէտը փափկութեամբ ճշդուած ատեն, դժբաղդաբար, նոյն ձևով նկատած չէ հարցը գաւառի պատանիներու համար, «որոնք,—ըսաւ,—թերևս կանուխէն գործ մը կընեն և կամ իրենց հօրենական աշխատանքին կերթան»։

Ժողովը ամենէն աւելի զբաղեցաւ, թէ ինչու պատերազմական պաշտօնատունը միաժամանակ զէնքի տակ չառներ իսլամ և ոչ-իսլամ պահեստիները, որոնք միևնոյն տարիքը ունին, և ցաւութեան առնէ քրիստոնեաները միայն դրօշի տակ կոչելով։ Շէյխէթ փաշա պատասխանած է, թէ իսլամները կատարած են իրենց մարդանքները, որով և վարժ են արդէն, իսկ քրիստոնեաները պէտք է որ մարզուին։ Եւ որովհետև այդ պահեստիներուն համար պայմանաժամ որոշուած չէ, ուստի որոնք, դրամական հատուցում ըրած են։ Այսօր կըսուի, թէ այդ կարգիները, մարդանքի մէջ լաւ կրթուելէ ետքը, հաւանաբար կը դարձուին երեք ամիսէն։ Այդ հաշիւով, կառավարութեան այդ գաղտնապահութիւնը միջոց եղած պիտի ըլլայ հինգ-տասը հազար ոսկիներու գանձումին՝ մեծկակ կարկատան մը բաց բիւջէին վրայ։ Հայ պարլամենտականներու ոմանց մէջ կարծիք կայ, հաւասարութիւնը պահպանելու համար, առարկել, թէ պէտք չէ երբէք խտրութիւն դրուի իսլամի և ոչ-իսլամի մէջ, եթէ առաջինները այսօր զէնքի չեն կոչուիր, որովհետև վարժ են մարդանքի, երկրորդներն ալ, հին ըէժիմի չարութեանց իբրև հետևանք, տուած են իրենց զինուորական տուրքերը։

Հետևանք. ան, որ մերինները զէնքի ու մարդանքի անվարժ մնան, բան մը, որ չպիտի ուզէինք անշուշտ։ Դրամական հատուցումը 5% է. 95%-ը աղքատ կամ միջակ ընտանիքի զաւակներ են։ Ի՞նչ դժբաղդութիւն պիտի ըլլայ, եթէ յանկարծ, քաղաքական շփոթի մը առիթով, զէնքի կոչուին մեր այդ պահեստիները, որոնք անվարժ մնացած են։ Լաւ է, որ ատոնք երթան, և փոխանակ ունենալու 95% անմարզներ, կունենանք 5%։ Ժողովը հակեցաւ դէպի այս վերջին միտքը, ինչ որ, կարծեմ, աւելի բանաւոր է։

Զինուորութեան մասին, մեր մէջ, առանձին դուռներ, առանձին դրօշներ կազմելու ոչ փափաք կայ և ոչ առաջարկութիւն։ Այդ մասին տարակարծիք են յոյներու և տիեզերական պատրիարքին։ Մեր իղձն է, որ զինուոր տանք, միայն թէ, օրինական տրամադրութեանց համաձայն, զեղծումներ տեղի չունենան, օրինակ՝ տուն մը բոլորովին անպաշտպան չթողուի, զինուորական տարիքը անցնող մը զէնքի տակ չառնուի։

Մեր մայրերը խրտչեցնող պարագայ մը սա է, որ մեր տղաքը, զինուորութեան շրջանի մէջ, կրօնական բռնութեան ներքև չդրուին։ Այդ երկիւղին դլխաւոր պատճառ մը սա է որ, օրէնքի մը համեմատ, երբ ասկէ առաջ քրիստոնեայ մը իսլամութիւն ընդունէր, ազատ կը պահուէր զինուորութենէ։ Եթէ այսօր գործադրութեան մէջ տեւէ այդ օրէնքի տրամադրութիւնը, դուցէ գտնուին թուլամարթներ, որոնք ուզեն օգտուիլ առկէ։ Բարեբաղդաբար, սակայն, նկատի առնուած է ատ, և հաւանականութիւն կայ, որ պարլամենտը, նոր [illegible] այդ տրամադրութիւնը, որով կը ջնջուին մեր մայրիկներու կասկածները։

Մինաս Չերազ մեզ բերաւ Սէրվիչէնէ բերանացի պատմութիւն մը հետևեալ կերպով։ Սուլթան Մէջիդ, բժշկական վարժարանի բացումը կատարած օրը, յայտարարած է, որ այդ հաստատութեանը մէջ պիտի ուսին անխտիր իր հպատակներուն զաւակները մահմեդական ուսանողներու հետ։ Բիչ անցած՝ կայսրը կը տեղեկանայ, թէ ոչ մէկ քրիստոնեայ ուսանող արձանագրուած է դպրոցին համար։ Կուզէ գիտնալ պատճառը։ Իրեն կը հասկցնեն, թէ քրիստոնեայ մայրերը կը խրտչին խլամութենէ, կը վախնան, թէ դպրոցը իբրև միջոց գործածուի նոր հաւատացեալներ ա[illegible] դպրոց, իբրև զէնքով մը կը հրաժայէ, որ ոչ մէկ քրիստոնեայ ուսանող պիտի կընայ իսլամութեան մէջ ընդունիլ մինչև դպրոցական շրջանի վերջին օրը։ Ու ատկէ ետքն է, որ քրիստոնեայ ուսանողներ կը վազեն բժշկական վարժարան։

Շահէն

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԱԲՐԻԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԸ

—

Ղարաբաղի մայրաքաղաքում մեր ամենահին կրթական հաստատութիւններից մինը՝ Շուշու թեմ. դպրոցը տօնում է այսօր իր գործիչներից մէկի, ուսուցիչ Գաբրիէլ Ղուլիքևխայեանի 35-ամեայ մանկավարժական գործունէութեան յօբելեանը։

Այդ ուսուցիչը, որ շատ ժողովրդական է Ղարաբաղում, հանրածանօթ է Գաբրիէլ վարժապետ անունով։ Հայ մանկավարժական և դպրոցական աշխարհը նրա երկարամեայ ուսուցչական արդիւնաւէտ գործունէութեան յօբելեանն է տօնում այսօր։ Եւ տօնելով այդ յօբելեանը՝ այդ աշխարհը հրաւիրում է ամենայ իրաւունքով հայ գիտակից հասարակութեանը, այն հասարակութեանը, որի սրտին մօտ են հայ մատաղ սերնդի, հայ դպրոցի շահերը, միանալ իրան և մասնակցել բազմարդիւն և վաստակաւոր դպրոցական գործի գնահատութեան հանդէսին։

«Մշակը», որի սրտին միշտ մօտ է եղել ժողովրդական և ազգային դպրոցի, հայ մատաղ սերնդի դաստիարակութեան և կրթութեան գործը, չէ կարող այսօր չը խառնել իր ձայնը և իր շնորհաւորութիւնները այն բազմաթիւ ձայներին և շնորհաւորութիւններին, որոնք այսօր պէտք է թնդան Շուշու թեմ. դպրոցի դահլիճում յարգելի յօբելեարի առաջ։

Ահա ձեզ մի մշակ, խիստ համեստ և անպահանջկոտ մշակ, որի գործունէութիւնը ես կը նմանցնէի ժրաջան մեղուի և աշխատասէր, անվհատ մրջիւնի գործունէութեան։

Ես ի մօտոյ ծանօթ եմ Գաբրիէլ վարժապետի այդ անխոնջ, անվհատ, ըստ երևոյթին խիստ հաւատոյ, բայց ըստ էութեան բեղմնաւոր գործունէութեանը։ Ծանօթ եմ իբրև նրա վաղեմի պաշտօնակից, իբրև մի անձն, որ ի մօտոյ, ի պաշտօնէ կարողացել է ողջունել նրա սկզբնական, դողդոջուն քայլերը մանկավարժական ասպարիզում, իբրև երիտասարդական թարմ և կորովի հասակում, հսկել այդ քայլերը և տեսնել նրա անթառամ և անխոնջ եռանդը, ձգտումը՝ իւրացնել մանկավարժական գիտութիւնը և գործադրել նրան յօգուտ հայ մատաղ սերընդի։

30 տարի սրանից առաջ Շուշու [illegible]կան դպրոցում գործում էր ուսուցչական մի խումբ, բաղկացած ըստ մեծի մասին նոր, թարմ ոյժերից, լցված իդէալի և ժողովրդին ծառայելու մեծ տենչանքով։ Այդ խմբի մէջ էին Ղ. Աղայեան (դպրոցի տեսչի օգնական), բժշկ. Մարգ. Առուտամեան (այժմ հանգուցեալ), Ալ. Յովհաննիսեան (այժմ հանգուցեալ), Ս. Հախումեան (այժմ հանգուցեալ), Յ. Խօջամիրեան, Ն. Տէր-Աւետիքեան (այժմ վարդապետ), ուսանող Գ. Մախմուրեան (այժմ նաթարդիւնաբերող), ուսանող Մ. Յարութիւնեան (այժմ. հանգուցեալ), Ներսէս Շահլամեան (այժմ հանգուցեալ) Յովհ. Տէր-Իրիգորեան (թեմական տեսուչ, այժմ Վահան վարդ.) և ես, իբրև դպրոցի տեսուչ։ Այդ խմբի մէջ կա[illegible] դպրոցական [illegible], որոնցից մինն էր երիտասարդ Գաբրիէլը (միւսը՝ նոյնպէս մի բազմաշատ վարժապետ, վաղուց վախճանվել է)։ Գաբրիէլը, որ մաել էր դպրոցը իբրև նախապատրաստական դասարանների ուսուցիչ, մի 2 տարի առաջ Ս. Մանդինեանցի տեսչութեան օրով, սաստիկ տիրահար էր նոր մանկավարժութեան կամ ուսուցման մէթօդին, որով աւանդում էր մայրենի լեզուի ուսում Ղ. Աղայեանը։ Եւ նա աշխատում էր ծանօթանալ, իւրացնել, ըմբռնել Մանդինեանի և Աղայեանի ուսուցման նոր մէթօդները. նա այնպէս էր ոգևորվում, որ, կարծես, հայ ազգի ամբողջ ապագան և բաղդը այդ ուսուցման մէթօդի մէջ էր գտնում։ Եւ նա շնորհալի աշակերտ էր։ Իր ուսումն ստացած լինելով միայն հայոց դպրոցում, նա իր աշխատասիրութեան, բնական ձիրքերի, ընդունակութեան և, որ գլխաւորն է, չարքաշ տոկունութեան շնորհիւ կարողացաւ մտաւոր բաւական մեծ պաշար ձեռք բերել, ինքնակրթվել և թափանցել այն արուեստի էութեան և ծուծի մէջ, որ կոչված է մայրենի լեզուն ջամբել իբրև կաթ մատաղ սերնդին։

Եւ երբ ժողովրդին ծառայելու տենչով տոգորված վերոյիշեալ խմբի անդամները մինը միւսի ետևից անհետացան Շուշու թեմական դպրոցի ասպարէզից, զանազան պատճառներով, և գնացին այլ տեղերում և ասպարէզներում ծառայելու ժողովրդին կամ, յուսահատվելով, թողեցին ազգային և հասարակական գործունէութեան ասպարէզը և անձատուր եղան անձնական երջանկութիւն ստեղծելու ձգտումներին,—Գաբրիէլ վարժապետը միակն էր, որ չը հեռացաւ, չը լքեց այն օջախը, բոյնը, որի շինութեան վրա նա աշխատեց անընդհատ 35 տարի։ Նա չը հեռացաւ Շուշու թեմական դպրոցից և շարունակից ամբողջ 35 տարի ջամբել հայ մատաղ սերընդին մայրենի լեզուի անուշ կաթը։ Ամբողջ սերունդների սա սովորեցրեց հայ գրագիտութիւնը, ամբողջ սերունդներ կըրթեց, մեծալով մրշտ նոյն համեստ, նոյն չարքաշ մշակը, նոյն ժրաջան մեղուն և աշխատասէր մրջիւնը։

«Մշակի» խմբագրութեան շնորհաւորութիւններին միացնում եմ և իմ անհատական անկեղծ շնորհաւորութիւններս իմ նախկին պաշտօնակցին և սիրելի Գաբրիէլ վարժապետին։

Հ. Առաքելեան

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԴԱՒԱՌԻՑ

—

Մերվ, 3 մարտի

Տխուր է Մերվի իրականութիւնը։

Այս քաղաքն իր կեղտոտ փողոցներով, գարշահոտութիւն բուրող ջրերով կատարեալ սպանոնոցի է նմանվում։

Չը կայ առողջարար ջուր, եղածն էլ վերցնում են քաղաքի միջով հոսող Միրզաք կոչված գետից, որտեղ ամեն ժամանակ կարելի է գտնել կենդանիների դիակներ, որ մարդիկ գցում են գետը՝ որպէս հեշտ միջոց ազատվելու նրանցից։

Ամառվայ օրերին մարդկային դիակների հետքեր էլ են նկատվում, որոնց՝ մինչև ջրից կը հանեն, մի քանի օրեր կամ նոյն իսկ շաբաթներ կը տեւի։ Եւ հասարակութիւնը փոխանակ հոգ տանելու ջուրը զանազան աղտեղութիւններից ազատ պահելու համար՝ ստիպված է այդ կեղտոտ և վարակիչ ջուրը խմելու։

Մերվը զուրկ է նաև կանոնաւոր զբօսատեղիներից, կարգին, մաքուր փողոցներից։

Մակոյկ

—

Շուշի, 5 մարտի

Ահա լրանում է մի ամիսը, որ Բեսիկ վ. նախագահում է թեմ. իշխանութեան ժողովներին։ Կարճ ժամանակում մեծ յեղաշրջումն է առաջ բերել։ Առաւօտեան ժամը 9-ից մինչև 2-ը նստած է ատեանում, ընդունում խնդրատուներին, ընթացք տալիս գործերին։ Կանչել է թեմի գործակալներին հակացնելու իրանց գործունէութեան չափը, եղանակը և անելիքը։ Եթէ այսպէս ընթանան՝ գործերը, խաղաղ մթնոլորտը ոչնչով չը պղտորվի, կարելի է ասել, թէ ամեն ինչ աջող կը գնայ։

Ասպետ

ՈՒՍԱՆՈՂՈՒԹԵԱՆ ԿԵԱՆՔԻՑ

—

Խարկով, 7 մարտի

Մեր կեանքը անընդհատ առաջ գնալով կուլտուրայի պահանջների հետ միշտ ենթարկվում է փոփոխման և ստիպմանաբար ստեղծում է այնպիսի տնտեսական դժուար պայմաններ, որոնք շատ անգամ հանդէս են գալիս խանգարելու և թուլացնելու մեր մտաւոր ու ֆիզիքական ոյժերը։

Նախկին տարիներում, երբ ուսանողութիւնը մի փոքրիկ թիւ էր կազմում ժողովրդի, նիւթական տեսակէտից նա աւելի լաւ պայմանների մէջ էր դրված, քան այժմ։ Այն ժամանակ համալսարանում սովորում էին գլխաւորապէս հարուստների որդիները, որոնք նիւթապէս ապահովված էին։ Մի ուրիշ կողմից հասարակութիւնը առանձին կարեկցութեամբ էր վերաբերվում դէպի ուսանողութիւնը և միշտ սիրով էր արձագանք տալիս նրա կոչին։ Սակայն դրութիւնը միշտ այդպէս մնալ չէր կարող այնտեղ, որտեղ սկսեց մուտք գործել խաղաղ և ազատ կուլտուրան, բարձրագոյն ուսում ստանալը հոգեկան մեծ պահանջ դառաւ ամեն մի կուլտուրական ազգի համար և այնուհետև ուսանողութեան թիւը սկսեց աւելանալ։ Սկսեցին բարձրագոյն ուսում ստանալ ոչ միայն նիւթականապէս ապահովվածները, այլ և նիւթապէս կարօտ չքաւորները, և այն օրից մեր երկրի մէջ ստեղծվեց մի մեծ ուսանողական բանակ, որի թիւը այժմ հասնում է մօտ 100,000-ի։ Դրանցից շատերը հեռու տեղերից եկած չքաւոր ընտանիքի զաւակներ են, որոնք նիւթապէս անապահով լինելով 2—3 հոգով միատեղ ապրում են խոնաւ նեբքնայարկներում, կերակրվում են էժանագին ճաշարաններում և միշտ կարիք են զգում կեանքի անհրաժեշտ առարկաների։ Վատ սընունդը, կեանքի հակառողջապահիկ պայմանները, վերջապէս ծանր ու լուրջ մտաւոր աշխատանքը շուտով քայքայում են շատերի առողջութիւնը, և այդ է լինում գլխաւոր պատճառը, որ անողորմ թոքախտը կամ սրա նման ուրիշ աւերիչ ցաւեր շուտով բուն են դնում նրանց դեռ նուրբ օրգանիզմի մէջ և վաղաժամ գերեզման իջեցնում շատ երիտասարդ զոհեր...

Ուսանողութիւնը միշտ տեսել է այդ չարիքը և միացած ոյժերով միջոցներ է հայթայթել նրա առաջն առնելու, որ գալիս է քայքայելու ուսանողական համերաշխ ընտանիքը։ Դրա ապացոյց կարող է լինել այն, որ 1907 թ. յունիսի 11-ին երբ ստացվում է Բարձրագոյն հաստատված համալսարանական ustաoնմա, որը իրաւունք է տալիս ուսանողութեանը կազմակերպելու զանազան տնտեսական ընկերութիւններ և գիտական կրուժօկներ համալսարանի պատերի մէջ, այդ տեսակ կազմակերպութիւնների թիւը սկսում է արագութեամբ աճել։ Վերջիններս սարքելով երեկոյթներ, բեֆերատներ և այլն՝ իրանց ստացած եկամուտից շարունակ օգնութեան են հասնում նիւթապէս կարօտ անդամներին։

Սակայն կարիքը այնքան է մեծ, որ այդ տեսակ կազմակերպութիւնները չեն կարողանում իրանց համեստ բիւջէով բաւարարութիւն տալ բոլորին, և մենք ամեն տարի տեսնում ենք, որ այս կամ այն համալսարանից հարիւրաւոր չքաւոր ուսանողներ են շպրտվում փողոց՝ ուսման վարձը չը տալու պատճառով։

Մեր հասարակութիւնը, որ բարոյապէս պարտաւոր է նրանց ձեռք մեկնելու, մի տեսակ անտարբերութեամբ է սկսել վերաբերվել դէպի ուսանողութիւնը և միշտ սիրով էր արձագանք տալիս նրա կոչին։ Սակայն դրութիւնը միշտ այդպէս մնալ չէր կարող այնտեղ, որտեղ սկսեց մուտք գործել խաղաղ և ազատ կուլտուրան, բարձրագոյն ուսում ստանալը հոգեկան մեծ պահանջ դառաւ ամեն մի կուլտուրական ազգի համար և այնուհետև ուսանողութեան թիւը սկսեց աւելանալ։ Սկսեցին բարձրագոյն ուսում ստանալ ոչ միայն նիւթականապէս ապահովվածները, այլ և նիւթապէս կարօտ չքաւորները, և այն օրից մեր երկրի մէջ ստեղծվեց մի մեծ ուսանողական բանակ, որի թիւը այժմ հասնում է մօտ 100,000-ի։ Դրանցից շատերը հեռու տեղերից եկած չքաւոր ընտանիքի զաւակներ են, որոնք նիւթապէս անապահով լինելով 2—3 հոգով միատեղ ապրում են խոնաւ նեբքնայարկներում, կերակրվում են էժանագին ճաշարաններում և միշտ կարիք են զգում կեանքի անհրաժեշտ առարկաների։ Վատ սընունդը, կեանքի հակառողջապահիկ պայմանները, վերջապէս ծանր ու լուրջ մտաւոր աշխատանքը շուտով քայքայում են շատերի առողջութիւնը, և այդ է լինում գլխաւոր պատճառը, որ անողորմ թոքախտը կամ սրա նման ուրիշ աւերիչ ցաւեր շուտով բուն են դնում նրանց դեռ նուրբ օրգանիզմի մէջ և վաղաժամ գերեզման իջեցնում շատ երիտասարդ զոհեր...

Ուսանողութիւնը միշտ տեսել է այդ չարիքը և միացած ոյժերով միջոցներ է հայթայթել նրա առաջն առնելու, որ գալիս է քայքայելու ուսանողական համերաշխ ընտանիքը։ Դրա ապացոյց կարող է լինել այն, որ 1907 թ. յունիսի 11-ին երբ ստացվում է Բարձրագոյն հաստատված համալսարանական ustաoնմա, որը իրաւունք է տալիս ուսանողութեանը կազմակերպելու զանազան տնտեսական ընկերութիւններ և գիտական կրուժօկներ համալսարանի պատերի մէջ, այդ տեսակ կազմակերպութիւնների թիւը սկսում է արագութեամբ աճել։ Վերջիններս սարքելով երեկոյթներ, բեֆերատներ և այլն՝ իրանց ստացած եկամուտից շարունակ օգնութեան են հասնում նիւթապէս կարօտ անդամներին։

Սակայն կարիքը այնքան է մեծ, որ այդ տեսակ կազմակերպութիւնները չեն կարողանում իրանց համեստ բիւջէով բաւարարութիւն տալ բոլորին, և մենք ամեն տարի տեսնում ենք, որ այս կամ այն համալսարանից հարիւրաւոր չքաւոր ուսանողներ են շպրտվում փողոց՝ ուսման վարձը չը տալու պատճառով։

Մեր հասարակութիւնը, որ բարոյապէս պարտաւոր է նրանց ձեռք մեկնելու, մի տեսակ անտարբերութեամբ է սկսել վերաբերվել դէպի ուսանողութիւնը։

Խարկով, 7 մարտի

Մեր կեանքը անընդհատ առաջ գնալով կուլտուրայի պահանջների հետ միշտ ենթարկվում է փոփոխման և ստիպմանաբար ստեղծում է այնպիսի տնտեսական դժուար պայմաններ, որոնք շատ անգամ հանդէս են գալիս խանգարելու և թուլացնելու մեր մտաւոր ու ֆիզիքական ոյժերը։

Նախկին տարիներում, երբ ուսանողութիւնը մի փոքրիկ թիւ էր կազմում ժողովրդի, նիւթական տեսակէտից նա աւելի լաւ պայմանների մէջ էր դրված, քան այժմ։ Այն ժամանակ համալսարանում սովորում էին գլխաւորապէս հարուստների որդիները, որոնք նիւթապէս ապահովված էին։ Մի ուրիշ կողմից հասարակութիւնը առանձին կարեկցութեամբ էր վերաբերվում դէպի ուսանողութիւնը և միշտ սիրով էր արձագանք տալիս նրա կոչին։ Սակայն դրութիւնը միշտ այդպէս մնալ չէր կարող այնտեղ, որտեղ սկսեց մուտք գործել խաղաղ և ազատ կուլտուրան, բարձրագոյն ուսում ստանալը հոգեկան մեծ պահանջ դառաւ ամեն մի կուլտուրական ազգի համար և այնուհետև ուսանողութեան թիւը սկսեց աւելանալ։ Սկսեցին բարձրագոյն ուսում ստանալ ոչ միայն նիւթականապէս ապահովվածները, այլ և նիւթապէս կարօտ չքաւորները, և այն օրից մեր երկրի մէջ ստեղծվեց մի մեծ ուսանողական բանակ, որի թիւը այժմ հասնում է մօտ 100,000-ի։ Դրանցից շատերը հեռու տեղերից եկած չքաւոր ընտանիքի զաւակներ են, որոնք նիւթապէս անապահով լինելով 2—3 հոգով միատեղ ապրում են խոնաւ նեբքնայարկներում, կերակրվում են էժանագին ճաշարաններում և միշտ կարիք են զգում կեանքի անհրաժեշտ առարկաների։ Վատ սընունդը, կեանքի հակառողջապահիկ պայմանները, վերջապէս ծանր ու լուրջ մտաւոր աշխատանքը շուտով քայքայում են շատերի առողջութիւնը, և այդ է լինում գլխաւոր պատճառը, որ անողորմ թոքախտը կամ սրա նման ուրիշ աւերիչ ցաւեր շուտով բուն են դնում նրանց դեռ նուրբ օրգանիզմի մէջ և վաղաժամ գերեզման իջեցնում շատ երիտասարդ զոհեր...

Ուսանողութիւնը միշտ տեսել է այդ չարիքը և միացած ոյժերով միջոցներ է հայթայթել նրա առաջն առնելու, որ գալիս է քայքայելու ուսանողական համերաշխ ընտանիքը։ Դրա ապացոյց կարող է լինել այն, որ 1907 թ. յունիսի 11-ին երբ ստացվում է Բարձրագոյն հաստատված համալսարանական ustաoնմա, որը իրաւունք է տալիս ուսանողութեանը կազմակերպելու զանազան տնտեսական ընկերութիւններ և գիտական կրուժօկներ համալսարանի պատերի մէջ, այդ տեսակ կազմակերպութիւնների թիւը սկսում է արագութեամբ աճել։ Վերջիններս սարքելով երեկոյթներ, բեֆերատներ և այլն՝ իրանց ստացած եկամուտից շարունակ օգնութեան են հասնում նիւթապէս կարօտ անդամներին։

Սակայն կարիքը այնքան է մեծ, որ այդ տեսակ կազմակերպութիւնները չեն կարողանում իրանց համեստ բիւջէով բաւարարութիւն տալ բոլորին, և մենք ամեն տարի տեսնում ենք, որ այս կամ այն համալսարանից հարիւրաւոր չքաւոր ուսանողներ են շպրտվում փողոց՝ ուսման վարձը չը տալու պատճառով։

Մեր հասարակութիւնը, որ բարոյապէս պարտաւոր է նրանց ձեռք մեկնելու, մի տեսակ անտարբերութեամբ է սկսել վերա-

---

ալ, մեռնիմ անոր հողին, Խալդէաստան է եղեր։ Այս խալդիացիք ալ, կըսէ, ուրարատցի են եղեր ու Վան եկեր նստեր ու սեպագիր գրութիւններ են սկսեր քարերուն վրայ գրել. հայոց նախահայրը, կըսէ, բնաւ ալ հայ չէ եղեր, այլ Տիգլատպիլեսէր, անոր որդին ալ եղեր է ոչ թէ Արամայիսը, այլ մի ինչ-որ հեթանոս՝ Սէդուր-Սագուրի կամ լութերական Լուտիպրիս անունով, ասոր որդին ալ եղեր է Իսպուէնիս. աս Իսպուէնիսին որդին ալ Մինուաս, այս Մինուասն ալ մի որդի է ունեցեր, կըսէ, Արգիստիս անունով և այլն և այլն. աս տեսակ ցնդաբանութիւններ ինչքան կուզես լցուն են գրքին մէջ։ Դէհ, այժմ աս ըսէք, էֆէնդիմ. հապա ուր մնաց մեր գեղապատշաճ, հաստաբազուկ Հայկը, որ Բէլը ժժոխքին էն հեռու ծակը խոթեց. ուր մնացին անոր որդի քաջազօտի Արմենակը, մեր Արամայիսը, անոր որդի Գեղամը, ասոր որդի Հարման, Հարմայի անդրանիկ հայրենասէր Արամը, Արամին հրեշտականման Արայ Գեղեցիկը և այլն և այլն. ուր մնացին անոնք, մեր սուրբ նախահարք. ըսէք, ուր մնաց մեր անմահն պատմահայր Խորենացին. ինչ, ան սուտ կը գրէր, հեքիաթ կը պատմէր. ինչու էք լռեր, էֆէնդիմ, պատասխանեցէք։

Ես պապանձված էի, ասելիքս չը գիտէի։

— Բայց, էֆէնդիմ,—կմկմացի վերջապէս ես,—ես ինչ անեմ. գնացէք այդ հարցերը տուէք պրոֆէսոր Լէմանին. ես հօ չեմ գրել այդ բոլորը, այլ նա։

— Ահ, աղէկ, ատանկ ալ ըսէք. հիմա մենք մէկզմէկ կը հասկնանք. ատոր համար ալ այս ուշ գիշերուան պահուն ձեզ մօտ եմ եկեր. դէհ ուրեմն առէք գրիչը, թուղթը և գրեցէք։

— Ինչ, ումը, էֆէնդիմ,—հարցրի ես զարմացած։

— Այլ ես ինչ-մինչի ժամանակը չէ. ես կը թելադրեմ, իսկ դուք գրեցէք. լսեր եմ, որ դուք գերմաներէն գիտէք, ուրեմն գրեցէք։

— Ո՞ւմը գրեմ։

— Նախ նամակ մը գրեցէք այդ հօխսրզ Լէման Հաուպտ պրոֆէսորին, երկրորդը՝ անոր դաւակից չիք-պրոֆէսոր Շուլցին, երրորդը՝ ատոր ընկերակից աւագակաքոյ Լպարգին, Բէլբին, Ֆիրխօֆին. մէկ լաւն ալ գրեցէք գերմանական կայսր Վիլհէլմին, որ այսուհետև իր չիք-գիտնականները մեր նախահարց երկիրը չուզարկէ ու անոնց սուրբ շիրիմներուն ձեռք չտայ, քարերը երկրէն դուրս տանի ու աշխարհ խաբէ՝ թէ Հայկ, Արամ, Տիգրան չեն եղեր, այլ ինչ-որ բողոքական, խալդիացի Արգիստիս I, Էրիմենաս II և այլն և այլն։ Երբ այդ չորս նամակը գրէք, հինգերորդն ալ գրեցէք «Արօրին» խմբագիր Առաքելեանին, թէ հազար ամօթ իրեն ազգասիրութեանը, որ այսպիսի ազգադաւաճան բաներ կը տպագրէ ամսագրին մէջ ու կը տարածէ, նամակ մըն ալ միւս թերթերու խմբագիրներուն, որոնք համարձակեր են իրենց թերթերուն մէջ քաղուածքներ ընել Լէմանէն. մի նամակ ալ գրէ Նիրսիսեան ազգային դպրոցին հոգաբարձութեանը, որ անյապաղ դուրս վռնտեն դպրոցէն ուսուցիչ Ի. Յարութիւնեանցին, որ այդպէս անմիտ բաներու թարգմանութիւններով կը զբաղի. մի նամակ ալ գրէ Մատթէոս Կաթողիկոսին, որ ան անէծք կարդայ այդ Լէմանին գլխուն. մի նամակ ալ Կ. Պոլսի հայոց պատրիարքին, որ այսուհետև այդ տեսակ Լէմաններու թոյլ չտայ Հայաստան գալ՝ Հայկը ոչնչացնելու. մի նամակ ալ Վանի ազգային խորհրդին, որ ամեն տեղ ի Վասպուրական քաջ տղաք ոտք հանէ, որոնք այդ Լէմաններու նման անձանց եթէ հանդիպին Հայաստանին մէջ, բոլորին ալ ձերբակալեն ու կառավարութեան յանձնեն։

Ես երկար ու խորը հայեացքով նայում էի այս հայրենասէրին և նրա դիմագծերը ինձ յիշեցնում էին մի այլ ծանօթ մարդու։

— Դէհ, ուրեմն գրէ,—դարձաւ ինձ Բարթոս էֆէնդին և գրիչը տուեց ձեռքս։

Ես, տեսնելով որ սրա ձեռքից առանց արիւնհեղութեան ազատվելն անկարելի է, խորամանկութեան դիմեցի։

— Գիտէք ինչ, Բարթոս էֆէնդի,—ասացի ես.—ես այժմ բոլորովին հանանում եմ ձեզ, ձեր կրակ հայրենասիրութիւնը և կը գնահատեմ այն. բայց մի բան կայ. ես, դժբաղդաբար, չը գիտեմ ոչ պրօֆ. Լէմանի և ոչ էլ նրա դաւակից ընկերների հասցէները. ուստի թոյլ տուէք ինձ վազն իսկ առնել դրանց հասցէները և ապա թէ ուզածդ նամակները գրել։

Բարթոս էֆէնդին փոքր ինչ մտածեց, բացեց ժամացոյցը, նայեց և կարծես թէ համոզվեց։

— Աղէկ, էֆէնդիմ, ես ուրախ եմ, որ ինձ յաջողեցաւ ձեր հոգւոյն մէջ ես հայրենասիրական կրակը վառել. և քանի որ վազը առտուն կանուխ ես Բաթում կը մեկնիմ, ուստի ազնիւ խօսք տուէք ինձ, որ յիշածս անձանց նամակներ կը գրէք և կը ճամբէք։

Ես ազնիւ խօսք տուեցի։ Նա ձեռքը մեկնեց ինձ, առաւ իր հետը «Արօրն» ու թերթերը, ծալեց, դրեց ծոցը և մեզ բաբև ասելով դուրս գնաց՝ շեմքիկ մէջ չորս-հինգ հայհոյանք թափելով պրօֆ. Լէմանի հասցէին։

Երբ նա դուրս գնաց և ես մնացի մենակ, նոր միայն ինձ համար պարզվեց, թէ ումն էր նա այնքան նմանութիւն տալիս։

Ես յիշեցի պրօֆէսոր Մարրի հակառակորդներից մէկին։

Յիշեցի, և այժմ ամեն ինչ ինձ համար պարզվեց...

Սալ-Ման

բերվել դէպի ուսանողութիւնը, մոռանալով այն, որ մեր երկիրը դեռ մեծ կարիք է զգում, կուլտուրական աշխատակիցների։

Վերջին ժամանակս ուսանողութեան մէջ տիրում է այն միտքը, որ բաւական է ծանրաբեռնվել հասարակութեան վրա կամ վիրջ ծռել այս կամ այն բարերարին, ժամանակ է հիմնել այնպիսի ուսանող. հիմնարկութիւններ, որոնք կարողանան իրանց սեփական ոյժերով օգնութեան հասնել չքաւորներին. սակայն այս ծրագրի իրագործումը ապագայի գործ է և կախված է զանազան պարագաներից, որոնք կարող են կանգնեցնել գործը։

Այս տարի մեր համալսարանական կեանքի մէջ կատարվեց երկու ուրախալի երևոյթ։ Բժշկական ճիւղն աւարտող ուսանողների նախաձեռնութեամբ համալսարանում կազմվեցին ուսանողական ժողովներ, որտեղ միաձայն որոշվեց առաջիկայ ուսումն. տարվանից բանալ սեփական ուսանողական հիւանդանոց իր մշտական մահճակալներով, որտեղ իրաւունք պիտի ունենան առողջանալու ամեն բարձրագոյն դպրոցում սովորող հիւանդ ուսանողները կամ ուսանողուհիները, տարեկան 1 ր. վճար տալով։ Համալսարանական կլինիկայի պրոֆէսորները և բժիշկները սիրով համաձայնեցին ձրի միջամտել գործին, իսկ IV և V կուրսի ուսանող բժիշկները պիտի նրանց օգնականները լինեն այդ հիւանդանոցում։

Մի ուրիշ ուրախալի երևոյթ ևս այն է, որ հիմնվել է մի տնտեսական կազմակերպութիւն, որի նպատակն է միացնել ուսանողական բոլոր տնտեսական կազմակերպութիւնները և ունի լայն ծրագիր, որ պիտի իրականացնի ուսանողական կեանքի մէջ։ Այդ կօոպերատիվ ընկերութիւնը արդէն ունի քաղաքի կենտրոնում խանութ, որտեղից ուսանողները էժան գնով անհրաժեշտ իրեր են ձեռք բերում։

Ուսանող-բժ. Յով. Ս. Ադամեան

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

Պետերբուրգ, 12 մարտի

Պատգամաւորների և հասարակութեան տեղերը և ժուրնալիստների օթեակները լի են։

Դումայի նախագահ Գուչկովը բարձրանում է նախագահական ամբիոնը։ Ծափահարութիւն կենտրոնում, նացիոնալիստների և մասամբ օպպոզիցիայի մէջ։

Ցայտարարելով նիստը բացված, նախագահը դիմում է Դումային հետևեալ ճառով.

«Ես չափազանց երախտապարտ եմ ձեզանից, պարոններ, այն բարձր պատուի համար, որ դուք բարեհաճեցիք ցոյց տալ ինձ ընտրելով Դումայի նախագահ։ Ես գործ կը դնեմ իմ բոլորը ոյժերս, որպէսզի արդարացնեմ ձեր վստահութիւնը։

«Իմ ընտրութիւնը զուգորդվում է պետական բիւջէի քննութեան հետ, մի կարևորագոյն ակտի հետ, որպիսին քաղաքական նոր կազմը դրել է ժողովրդական ներկայացուցչութեան վրա։ Բիւջէից յետոյ սպասում է—ես կասեմ՝ հրամայողաբար սպասում է—իր հերթին կառավարական և Դումայի ներկայացրած օրինագծերի երկար շարքը։ Մօտիկ ապագայում սպասվում են անյիտանձելի նոր օրինագծեր։ Այդ օրինագծերի մի մասը ունի համապետական նշանակութիւն և վերաբերում է ռուսական կեանքի կենսական խնդիրներին, ոմանք կրում են տեղական բնաւորութիւն, բայց և բոլորն էլ շօշափում են ազգաբնակութեան էական շահերը։ Դրանք ամենը գտնվում են դեռ քննութեան սկզբնական շրջանում, բայց բաւական մեծ թիւով նրանցից արդէն ներկայացված են Դումայի ընդհանուր ժողովին։

«Թոյլ տուէք մի քանի ընդհանուր գծերով ընդարձել օրէնսդրական աշխատանքի այն ծաւալը, որպիսին կարող կը լինի հասարել Դուման ներկայ նստաշրջանին աշխատանքի նորմալ պայմաններում։ Նորմալ ես համարում եմ աշխատանքի արագ, ուժեղ դիմումը։

«Առաջին հերթին կանգնած են երկրի պաշտպանողական հարցերը. սպասվում է մի խոշոր օրինագիծ, որ նպատակ ունի պաշտպանողութեան խնդրի բազմաչափ ճեռնարկութիւններին տալ հաստատ ընոյթ։ Այդ տեսակի, սակայն աւելի մանրակի օրինագծերից ես կը ժամանակ զինուորական ծառայութեան կանոնադրութեան վերաբերութեան վրա, նաև կենսաթոշակներին վերաբերող հարցի վրա։ Դպրոցական տեսակէտից ժամանակը վերջացրել է ընդհանուր տարրական կրթութեան օրինագծի քննութիւնը։ Դուման թերևս կարողանայ Զատկից յետոյ ձեռնարկել նրա քննութեան և դրանով հաստատուն հիմք որոշել այն բազմաթիւ ու զանազանակերպ ձեռնարկութիւնների տակ, որոնք վերջին տարիներս ձեռք էին առնվում կենտրոնական կառավարութիւնից և զէմստվային ու քաղաքային ինքնավար մարմիններից։

«Միւս օրինագծերից, որոնք ներկայումս քննվում են, ես թոյլ կը տամ ինձ մատնանիշ անել տեղական դատարանի բարեկարգման, բացառիկ դրութիւնների ու կեանքի անձեռնմխելիութեան օրինագծերի վրա, մանր վարկի զարգացման միջոցների, բանուորների նորմալ հանգստեան ու տարհովագրութեան օրինագծերի վրա, ֆինանսական բնութիւն ունեցող մի շարք օրինագծերի վրա։ Մանր օրինագծերից մինն էլ կազմում է արբեցողութեան դէմ կուռելու նախագիծը և այլն։

«Կաղողվի՞, արդեօք, կատարել այդ օրէնսդրական աշխատանքը մօտիկ ապագայում, դա կախված է հէնց մեզանից։ Մենք յաճախ գանգատվում ենք դրսի զանազան արգելքներից, որոնք խանգարում են մեր աշխատանքը։ Մենք չը պէտք է փակենք մեր աչքերը այդ արգելքների առաջ. նրանց պէտք է հաշուի առնենք. բայց դրանց կողքին կան նաև ներքին արգելքներ, հէնց մեր մէջ, արգելքներ, որոնց մենք կարող ենք յաղթահարել։ Չեզ չէ՞ թուում արդեօք, պարոններ, որ յաղթահարելով այդ վերջին արգելքները՝ մենք բաւականաչափ կը թուացնենք և առաջինները։ Պարոններ, ես համոզված սահմանադրական-միապետական եմ, այն էլ ոչ երէկվանից։ Սահմանադրական-միապետական կազմից դուրս (շարժում աջից) և բնաւ ոչ պարլամենտարիզմից, ես չեմ կարող մտածել Ռուսաստանի ժամանակակից խաղաղ զարգացման այն ամեն առանձնայատկութիւններով, որ աւանդել է ռուսաց պատմութիւնը և արտատացած է ռուսական իրականութեան մէջ, ժողովրդական ներկայացուցչութեան հետ, ծանրաբեռնված օրէնսդրական, իշխանութեան վրա հսկելու լայն իրաւունքներով, բայց և մի ուժեղ կառավարութեան հետ, որ պատասխանատու պիտի լինի միայն Միապետի, և ոչ քաղաքական կուսակցութիւնների առաջ (ծափահարութիւն)։ Բայց այդ հարցը չէ՞ որ քաղաքական լինելով հերթական պիտի ճանաչվի. հերթական են համարվելու հազարաւոր հարցեր, որոնք ես սկզբում ձեակերպեցի։ Նրանցից մեծ մասի քննութեան ժամանակ, քաղաքական տեսակէտները, թուում է, կարող էին շատ յետ մնալ, և ամենախիստ քաղաքական տարամտածողութիւնը չէր կարող արգելք հանդիսանալ միահամուռ աշխատանքին։ Պարոններ, նախագահական իշխանութիւնից, որպիսին ձեզ հաճելի եղաւ տալ ինձ, և նակազի յօդուածներից, որ գրված են իմ իշխանութեան տակ, ես կարող եմ օգտվել Դումայի արժանապատուութիւնը պահպանելու համար, կուլտուրական պարլամենտական բարքերի հաստատման և այն կարգուկանոնի համար, առանց որի անկարելի է օրէնսդրական լուրջ աշխատանք, սակայն միայն ձեր ժամանակցութեամբ, պարոններ, ձեր աջակցութեամբ։

«Պէտք է յիշել և այն, որ նոր կազմի ամենաթանգագին նուաճումներից մինն էլ ինքնին ներկայանում է այն անկախ խօսքը, այն ազատ քննադատութիւնը, որ կապված է իմ առաջս գտնվող ամբիոնի հետ։ Ճիշդ է, ամբիոնի այդ ազատութեան ու անկախութեան երաշխաւորութիւնները, քաղաքական ազատութեան վրա յենվող ամեն մի պետութեան այդ արժատական սիւները կարող են ինչպէս առհասարակ ազատութեան երաշխաւորութիւնները յաջուցել ի չարը գործ դնելու բնական մոլորութիւն, ես կասէի՝ աւելի լաւ է մեղանչելով ազատութիւնը աւելի ընդարձակել, քան թէ ճնշվել նրանից երկիղից դրդված։ Անձնմարտութեան խօսքի դէմ կուռի մէջ աւելի ուժեղ է արդարութեան խօսքը, քան թէ նախագահի զանգը և նակազի համապատասխան յօդուածների գործադրութիւնը։

«Այդպէս, պարոններ, Աստուծոյ ողորմութեամբ դիմենք մեր ծանր, բայց իսկապէս արդիւնաւէտ աշխատանքին»։ (Երկար ծափահարութիւններ կենտրոնից, նացիոնալիստների և մասամբ էլ օպպոզիցիայի մէջ)։ (Հ. Գ.)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

— «Արարատ» յունվար ամսի համարի մէջ, որ երէկ ստացանք, կարդում ենք հետեւեալ լուրերը. 1) կաթողիկոսական կոնդակով պատուիրված է Կ. Պոլսի հայոց պատրիարքին՝ ընդհանուր տեղեկութիւն տալու Թիւրքիայի հայ թեմերի՝ Կիլիկիայի, Վերին Հայաստանի, Փոքր-Հայքի և Կ. Պոլսի հայ ազգաբնակութեան թիւ մասին. 2) կօնդակով պատուիրվեց առաջնորդներին շարունակել եկ.-ծխ. դպրոցներում գործածել այն ծրագիրը, որ մինչև օրս գործածվում է, մինչև նորի կազմելը. 3) սինոդը, լսելով Մատթէոս վարդապետի յայտարարութիւնը, որով նա՝ ցոյց տալով մեր հոգևոր առեանների և գործակալների անփոյթ և անկանոն հաշուապահութիւնը՝ առաջարկում է ընդունել և տալ նրա՝ դեկավարվելու իր մշակած հաշուեւարութեան ձեւով—հրամայեց Մատթէոս վարդապետի մշակած հրահանգը ուղարկել կօնսիստօրիաներին ի գործադրութիւն։

— Թիֆլիսի պարսից ընդհանուր հիւպատոս Սարգար-Հիւմայունը ի պատասխանի իր շնորհաւորական հեռագրին Նօվոսելի տօնի առիթով, ստացել է թէհրանից արտաքին գործերի մինիստրը Մուավին-ուլ-Դօվլէից հետեւեալ հեռագիրը. «Նորին մեծութիւն շահի հրամանով շնորհաւորում եմ ձեզ բարձրագոյն անունով նոր տարվայ առիթով։ Օգտվում եմ դէպքից և իմ կողմից անձնապէս արտայայտել ձեզ իմ սրտագին շնորհաւորութիւնը Նօվրուզի տօնի մեծահանդէս օրին»։

— Երևանբնակ Յարութիւն Շամիլեանը յանձնեց մեզ 50 ռուբլի ի նպաստ Ադամանի կոտրածի զոհերի, ի յիշատակ իր հանգուցեալ կնոջ՝ Եղիսաբէթ Շամիլեանի։ Նոյն հանգուցեալի յիշատակին Յ. Շամիլեանը նուիրել է 50 ր. Կ. Հ. Բ. Ը. Երևանի ճիւղին, 50 ր. Մարիամեան դպրոցին և 50 ր. Դամարլուի ծխ. դպրոցին։ Այս առիթով հարկաւոր ենք համարում յայտնել, որ Յ. Շամիլեանը 1907 թ. յունիսին նուիրել է 14,000 ր. Երևան քաղաքին այն պայմանով, որ 10 տարի այդ գումարը շահեցվի և ապա հիմնվի մի որբանոց։ Գումարը յանձնված է Երևանի քաղաքային վարչութեանը։

— Որպէս «Մշակի» երէկվայ համարում հաղորդված էր, մարտի 12-ին, երեկոյեան 4 ժամին եղբ. Ալէքսանդր և Արշակ Նազարովիչ Միլօվների մանուֆակտուրային ապրանքների պահեստում, որ գտնվում է Վատնայա փողոցում՝ սեփական տան մէջ, այն ժամանակ, երբ ծառայողները գտնվում էին մագազինի առջևի մասում, պահեստի ետևի մասում առաջ ծուխ երևաց, իսկ մի քանի վայրկեանից յետոյ մինչև ոյժի պայթիւն լսվեց։ Պայթիւնից սպանվեց այդ պահեստում ծառայող Միխայիլ Գիվիշվիլին, որը անյայտ պատճառով և առանց որևէ հարկաւորութեան գտնվում էր պահեստի ետևի մասում, ուր տեղի ունեցաւ պայթիւնը։ Երևաց, որ մէկը պահել էր պայթող գործիքը Միլօվների ապրանքների պահեստի մէջ և պայթել է՝ նրա հետ անզգոյշ վարվելուց։ Կասկածն ընկնում է Գիվիշվիլիի վրա։ Պայթիւնից կորել է Գիվիշվիլիի թեը։ Դէպքի տեղն անյապաղ եկան Թիֆլիսի նահանգապետ Լօզինա-Լօզինսկին, ոստիկանապետ գնդապետ Զասիպկինը և քննիչ իշխանութիւնը։

— Յիշեցնում ենք, որ այսօր ժամը 12-ին նշանակված է Մողնու եկեղեցու ծխականների տարեկան ընդհանուր ժողովը Դայիանեան դպրոցի դահլիճում, ուր քննութեան են առնվելու մի քանի շատ կարևոր բաղդոյն խնդիրներ։ Ցանկալի է, որ ծխականները մեծ թիւով ներկայ լինեին այդ ժողովին։

— «Баку» լրագրում կարդում ենք. «Էջմիածնից մեզ հաղորդում են, իբրև արժանահաւատ լուրեր, որ առաջիկայում փոփոխութիւններ են տեղի ունենալու հայկական եկեղեցու կառավարութեան մէջ։ Ասում են, որ երեք թեմական առաջնորդներ թողնում են իրանց պաշտօնները։ Առաջինը կը հեռանայ Նախիջևան-Բեսարաբիայի թեմի առաջնորդ Ներսէս արքեպիսկոպոսը, յետոյ սպասվում է Շամախու թեմի առաջնորդ Անանիա եպիսկոպոսի և նոյն իսկ Թիֆլիսի թեմի առաջնորդ Գարեգին արքեպ. Սաթունեանի հրաժարականը։ Ամենայն հաւանականութեամբ Ներսէս արքեպիսկոպոսը կառանձնանայ հանգստանալու համար, Անանիա եպիսկոպոսը կը կանչվի Էջմիածին որպէս աջակցող. իսկ Գարեգէն արքեպիսկոպոսը կը նշանակվի սինոդի անդամ Յովհաննէս արքեպ. Շիրակունու տեղ, որ հիւանդութեան պատճառով հրաժարական է տուել»։

— Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան յանձնարարութեամբ ինժինէր Նալբանդեան զբաղված է քաղաքային էլեկտրական կայարանի նախագիծը կազմելով։ Երբ նախագիծը վերջանայ, որ կը լինի հաւանօրէն 2—3 ամիս յետոյ, նա կուղարկվի Կիէվ պրոֆ. Արտէմիէվին, որ յանձն է առել ձրիաբար ուղղել և իր ցուցմունքները տալ այդ գործի վերաբերութեամբ։

— Թիֆլիսի նահանգապետը, քաղաքագլխի պաշտօնակատարը և քաղաքային բժշկա-սանիտարական տեսուչը դիտեցին Աղէլխանեանի գործարանը։

— Մարտի 19-ին նշանակված է իրաւաբանների ժողով, ուր ի միջի այլոց Ա. Թարբէգեան մի բեֆերատ կը կարդայ այն մասին, թէ քաղաքային ձայնաւորը իրաւունք ունի՞ կողմնակի գործեր յանձն առնել, որոնց շահերը հակառակ են քաղաքի շահերին։

— Վերադարձաւ Մուղանի դաշտից երկ. գլխ. կառավարչի Կովկասի լիազօր Արխիպովը։

— Թիֆլիսի Վանքի մայր եկեղեցու հոգաբարձութիւնը դիմել է նահանգապետին՝ խնդրելով արգելել եկեղեցու մուտքի առաջ բազար սարքել, որ մեծ անախորժութիւններ է պատճառում եկեղեցի յաճախողներին։

— Բաթումի գիւղատնտեսական ընկերութիւնը պատուաւոր անդամ ընտրեց Կովկասի Փոխարքայի քաղաքացիական մասի օգնական սենատոր Վատացիին։

— Բաղումում առանձին կարևոր գործերի քննիչ Մօզդուսօվի կարգադրութեամբ բանտարկվեց Բագուի խուզարկու ոստիկանութեան նախկին պետ Դուրիէվը իր օգնական Բաբիրօվի հետ։ Դուրիէվը ներկայումս ազատված է գրաւականով, իսկ Բաբիրօվը գտնվում է բանտում։ Նոյն քննիչի կարգադրութեամբ ձերբակալված և բանտ է դրված Թիֆլիսի խուզարկու ոստիկանութեան նախկին կառավարիչ Բակօգինը։

(«Б.»)

— Ներքին-Թաղավարդ (Շուշու գաւ.) գիւղի ծխ. դպ. հոգաբարձութիւնը յայտնում է մեզ, թէ ինքը, յօգուտ այդ գիւղի ուսումնարանի, շնորհակալութեամբ ստացել է Պարսկաստանի Նիշաբուր քաղաքում ապրող՝ յիշեալ գիւղացի Բ. Յարութիւնեանից 50 ր., որ հանգանակված է այդ քաղաքում։ Ստացված է և բագուաբնակ Վ. Անդրէասեանից 5 ր., իսկ Իս. Աստամեանից 3 ր. նոյն նպատակով։

— Այսօր, մարտի 14-ին, ցերեկով, Զուբալովեան ժողովրդական տանը յօգուտ «Աբասթումանում թոքախտաւորների համար կառուցվելիք սանատորիայի ֆոնդի» բժ. Ալ. Խատիսեան կը դասախօսէ «Թոքախտը իբրև ժողովրդական դժբաղդութիւն և նրա դէմ կուռելու հասարակական միջոցները»։

— Երդ.-հաւատ. Ա. Կանչելին խնդրատուն է եղել Թիֆլիսի նահանգապետից, որ իրան թոյլ տրվի հրատարակել Թիֆլիսում մի շաբաթաթերթ ռուսերէն լեզուով „Кавказская Недѣля“ անունով։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

— — Թիֆլիսի նահանգապետի կարգադրութեամբ Թիֆլիսեցի Կարապետ Բաբախանանը հացթիների սեղանի կանոնները խախտելուն համար ենթարկվում է 25 ր. տուգանքի։

— Թիֆլիսի գենս.-նահանգապետի կարգադրութեամբ ախալցխացի Ս. Մէլիքեանը առանց վկայականի զէնք կրելուն համար ենթարկվում է 100 ռուբլի տուգանքի կամ մի ամսով բանտարկութեան։

— Մարտի 11-ին V ոստիկանատան պաշտօնեաները շուրջկալի ժամանակ ձերբակալեցին 14 անգործ և անանցագրութ մարդկանց։ Մարտի 12-ին VII քաղ. ոստիկ. պաշտօնեաները և զինուոր-պահակները շուրջկալի ժամանակ ձերբակալեցին 26 հոգու։ XI ոստիկանական քաղաքամասում ձերբակալվեցին 5 նոյն տեսակի մարդիկ։

— Մարտի 12-ին, ոստիկանութիւնը, համաձայն դատաստանական քննիչ իշխանութեան պահանջի, կալանաւորեց Թիֆլիսի հայոց Ներսիսեան դպրոցի ուսուցիչ Գարեգին Կարապետեան Խաժակնեանին և Յովնանեան օրիորդաց դպրոցի քարտուղար Սմբատ Բարտաշեանին, որոնք բանտարկվեցին Մետեխի բանտում։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՕՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

— Յիշեցնում ենք հայ հասարակութեանը, որ վաղը, երկուշաբթի, մարտի 15-ին, Թիֆլիսի ժողովարանում կայանալու է հայ երգիչ Ներսէս Ղուկասեանի հրաժեշտի կօնցերտը։ Ն. Ղուկասեան, իբրև օպերային երգիչ և գեղեցիկ լիրիքական տենօր, կարողացաւ ձեռք բերել հասարակութեան համակրութիւնը և ցոյց տալ, որ եթէ նրան հնարաւորութիւն տրվի գնալ Իտալիա և կատարելագործվել, նա կարող է աչքի ընկնող երգիչ դառնալ։ Այդ նպատակով անհրաժեշտ է, որ հասարակութիւնը աջակցէ երիտասարդ հայ երգչին՝ իրագործելու իր ձգտումը, այցելելով վաղվայ կօնցերտը, որ հէնց այդ նպատակով տրվում է։ Ի դէպ պէտք է ասենք, որ վերջին անգամ Ղուկասեան «Рѣпка» օպերայում Պալերկի դերը հրաշալի կատարեց և մեծ աջողութիւն ունեցաւ։

— Հինգշաբթի օրը, մարտի 18-ին, Թիֆլիսի Արքունական թատրոնում դերասան Սևումեան սիրողների մասնակցութեամբ կը ներկացնէ 1) Իբսէնիչի «Թագաւորը», որի մէջ Սևումեան կը կատարէ Գրօսմանի դերը, 2) Գէնցի «Դիւթող հնչիւններ», որի մէջ կը կատարէ Դօլինի դերը, 3) Շիլլերի «Աւազակների» մէջ առաջին անգամ կը կատարէ Ֆրանցի դերը, 4) Գուցկովի «Ուրիէլ Ակօստայի» մէջ դուրս կը գայ Ուրիէլի դերում։ Բացի դրանից առաջին անգամ Թիֆլիսում կը խաղացվի զօկերէն «Ամս խոմիրցանիլն ա»։ Այս ներկայացումների մէջ Սևումեանի դերերը պատկանում են տարբեր ամպլուաների։ Երիտասարդ դերասանը դնելով իր բնաւորութիւնը յիշեալ պիէսները՝ յոյս ունի հայ հասարակութեան լիակատար աջակցութեան վրա։ Եւ յիրաւի, բացի այն, որ նա եթէ ոչ ամենատաղանդաւոր, գոնէ համեստ և շնորհալի դերասաններից է, մենք կարող ենք ընդգծել նրա մատուցած խոշոր ծառայութիւնը ժողովրդական թատրոնին։ Սևումեանը սիրողների հետ միասին կարող եղաւ Զուբալովի անուան թատրոնում պարբերաբար ժողովրդական ներկայացումներ տալով արմատացնել հայ ժասսայի մէջ թատրոնի նշանակութիւնը։ Եւ համոզված ենք, որ նոյն այդ ժասսան, որ այնպէս սիրեց թատրոնը և իրան Սևումեանին, իր կողմից ևս բարի երթ կը մաղթէ աշխատաւոր դերասան Սևումեանին։

ԹԱՏՐՕՆԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

— — Յօգուտ Թիֆլիսի 1-ին արական գիմնազիայի վարչական դասընթացքների այսօր Թիֆլիսի կրուժօկի դահլիճում տեղի կունենայ գիմնազիստներ—«Դարուն», որի վերջում կը լինի համերգային բաժին։ Երեկոյթի տիրուհին է կոմսուհի Վ. Դ. Վորոնցովա-Դաշկովան։

— Վաղը Զուբալովեան ժողովրդական տանը յօգուտ օսերի «Ռուխս» հրատարակչական ընկերութեան կը տրվի մի ներկայացում օսերէն լեզուով։

— Այսօր Զուբալովեան ժողովրդական տանը սիրողների երաժշտական ընկերութիւնը կը ներկայացնէ Վերդիի «Ռիգոլետտո» օպերան էժանագրած գներով։

— Այսօր քաղաքային Կրեդիտային Ընկերութեան դահլիճում առաւօտեան ժամը 11-ին տեղի կունենայ այն մասնաժողովի նիստը, որ պաշտօն ունի միջոցներ որոնել հայկական թատրօնի գոյութիւնը շարունակելու համար։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 14 մարտի

Ցայտնվում է ի գիտութիւն թիւրքահայ գաղթականների, որոնք չունեն կանոնաւոր անցագրեր, և նրանց, որոնք եկել են սահմանադրութիւնից յետոյ ինչ-ինչ պատճառով առանց թղթերի, որ նրանց Ռուսաստանում ապրելու ժամանակամիջոցը երկարացված է (ռուսաց կառավարութեան կողմից) մինչև յուլիս ամիսը. դրանից յետոյ մնալ ցանկացողները պարտաւոր են ունենալ համապատասխան վիլայէթից կանոնաւոր անցագրեր. այդպիսիներին դիւրութիւն տալու համար երկու կառավարութիւնների միջև տեղի ունեցած բանակցութիւնների մէջ յետոյ և մեր արտաքին գործերի մինիստրութեան համապատասխան հրահանգների շնորհիւ, հրաւիրվում են բոլոր այդպիսի հայերը ներկայանալ անյապաղ ընդհանուր հիւպատոսարան ցուցակագրվելու և հարկաւոր տեղեկութիւնները տալու համար, որից յետոյ հնարաւոր կը լինի դուրս գրել ամեն մէկի համար առանձին անցագրեր, որ կանոնաւոր պիտի ճանաչվի ռուս կառավարութեան կողմից՝ ապրելու համար Ռուսաստանում։ Ծախք իւրաքանչիւրի համար պահանջվում է 6 ր. 50 կօպ., որ պէտք է ներկայացնել սկզբից։

Խնդրում ենք միւս լրագիրներին արտատպել վերոյիշեալը։

Թիֆլիսի օսմ. Ընդհ.-Հիւպատոսութիւն

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

12 մարտի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Եկաւ ռուսական նաւատորմը։

Պետական Խորհրդի ֆինանսական մասնաժողովը սովորական և արտակարգ ծախքերը որոշեց 2.578,965,144 ր., համաձայն Դումայի ցանկութեան։

Հոգևոր ճեմարանների նոր կանոնադրութեան քննութիւնը մտադրութիւն կայ վերջացնել սինոդի ժողովներից մինում։

Բացվեց ռուս-տեխնիկների և ցեմենտագործարանատէրերի 30-րդ համագումարը։ Նախագահ ընտրվեց Գրաֆ. Բեզբորոդկոն։

Նշանակվում են՝ ի. գ. խ. Կոշեակովը պօստ-հեռագրական տեսուչ, Օնարօ Լէնկօն—Վիլնայի ուսումն. շրջանի հոգաբարձուի օգնական։

ՄՕՍԿՎԱ։ Վախճանվեց քաղաքացիական իրաւունքի պրոֆ. Նեֆեդիէվը։

ԿԻԷՎ։ Տարնօվսկայայի գործի առիթով վենտիկ են կանչվում 20 վկաներ։

Քաղաքը պատրաստութիւններ է տեսնում սերբական թագաւորին ընդունելու։

ԿԱՉԱՆ։ Դուման որոշեց կնքել 1½ միլիոնի փոխառութիւն զօրանոցներ կառուցանելու, քաղաքային լոմբարդի կարիքների և ուրիշ պէտքերի համար։

ԽԱՐԿՕՎ։ Բացվեց վարկային ընկերութիւնների ներկայացուցիչների համագումարը։ Ներկայ են 173 հոգի։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ԲԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ԲԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԻՄԱ ՆԴԱՆՈՑ

Զինուորական մասնագէտ-բժիշկներէ
Երթևեկ հիւանդների համար
Գանքի մեծ փողոց, № 3, Ալէքսանդրեան այգու մօտ
ԽՈՐՀՐԴԻ ՎՃԱՐՆ Է 50 ԿՕՊ.
Տելեֆոն № 481.

Հիւանդների ընդունելութիւնը առաւօտեան ժամը 9½-ից մինչև 5-ը ցերեկվայ։

ԱՌՎԼԵՌԻԱՆԻ—ներքին և երեխաների հիւանդ., ամեն օր՝ 11—12 և կէսը ցեր.։

ԲՕԺՕՎՍԿԻՑ—ներքին, բժշկութիւն ներշնչումով, ամեն օր՝ 4—5 ժամը ցեր.։

ՎՆՈՒԿՕՎ—խիրուրգիական հիւանդութիւններ, ամեն օր՝ 2—3 ժ. ցեր.։

ԳՐԷՅՑ—աչքի հիւանդութիւն., ամեն օր 2—3 ժ.։

ՄՕՆՍԷ—երեխ. և ներքին հիւ. ամեն օր՝ 1—2 ժ.։

ՊՕՆԴՕԵՎ—ջրային հիւ. և էլեկտրաբուժական. ամեն օր, ժամը 4—5-ը։

ԿԱԼԱՄԿԱՐՕՎ—մանկաբարձ. և կանանց հ., ամեն օր՝ 4—5 ժ., բացի կիրակի օրերից։

ՆՕՎԻՑԿԻՑ—մանկաբարձ. և կանանց հիւանդ., ամեն օր՝ 1—2 ժ. ցեր.։

ՐԻԴԼ—ներքին և երեխ. հիւ., ամեն օր՝ 3—4 ժ., կիրակի՝ 10—12 և կէսը։

ՊԱՎԼՕՑԿԻՑ—խիրուրգիական հիւանդ., ամեն օր՝ 4—5 ժ. ցեր.։

ՏԷՏՐԱՉԷ—սիֆիլիս, վեներ., կաշուի հիւ., ամեն օր՝ 1—3 ժ. ցեր.։

ԿԻՆ ԲԺ. ԻՕՍՍԷԼԻԱՆԻ—կանանց հիւ., երկաշ., չորեքշ., ուրբ., կիրակի՝ 11—12 ժ.։

ԱՍՊԻՍՕՎ—կոկորդի, քթի, ականջի հիւ., ամեն օր՝ 1—2 ժ. ցեր.։

ԲԱԼԴԻՆԱ-ՆՕՎԻՑԿԱՅԱ—քթի, կոկորդի և ականջի հիւ., ամեն օր՝ 11½—12½ ժ. ցեր.։

ՇԱՄԱՆ—խիրուրգ. հիւ., ամեն օր՝ 12—1 ժ.։

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ Ա.—սիֆիլիս, միզասեռ., վեներ. և կաշուի, ամ. օր՝ 9½—10½ ժ. առ.։ Համախորհուրդ, օպէրացիաներ, մասաժ, ծաղկի պատուաստումներ, անալիզ, հիպնոզ, ստդուսների և ծառաների քննութիւն—առանձին վճարով։ Սիֆիլիսի վերաբերմամբ արեան հետազօտութիւն ըստ Wassermann-ի։

(կ.) 991. 100—24

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Դ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ

Մասնագէտ միզասեռական, սիֆիլիս և վենեբական հիւանդութիւնների։
Ընդունում է հիւանդներին՝
Առաւ. ժամը 12—1-ը, երեկ. ժամը 6—7-ը։
Կիրակի օրերը՝ միայն ժամը 12—1-ը։
Կուկիա, Սեմենովսկայա փ. № 16.
Տելեֆոն № 40.

(Ե. ու. կ.) 984. 100—68

ՄՕԴԱՆԵՐԻ ԹԵՐԹԵՐ ԵՒ ՁԵՒԵՐ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏԱՆ

Օ. ԶՈՒԲԲԵՐՏԵՒ ԸՆԿ.

ՄՕՍԿՎԱ

Պետրովսկի պասսաժ, № 456.

ՊԱՀԱՆՋԵՑԵՔ ԿԱՏԱԼՕԳԸ ԶՐԻ.

(չ. կ.) (M. 88787) 279. 6—2

Շուտով լոյս կը տեսնի մեր

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆԸ

Դասագիրք ձայնագրութեան Ա. տարի
Ա.Զ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ և ՌՈՄ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ

6000 ՆԿԱՐՆԵՐ ԶՐԻ

Որպէսզի մեր ձեռնարկութիւնը աջողութեամբ կարողանանք տարածել այս թերթի ընթերցողների շրջանում, մենք առ այժմ որոշել ենք բաժանել 6000 նկար ծրի: Ուղարկեցէք մեզ ձեր լուսանկարը (հին կամ նոր, մէկ հոգով, երկու հոգով կամ խմբական նկարված), ձեր ճիշդ հասցէով գրված տարբև գտնվող համարագրված անդորրագրի և ձեր լուսանկարի ետևի կողմի վրա, և դուք կը ստանաք շուտով, միանգամայն նման, մեծացված, 36 սանտ. լայնութեան և 46 սանտ. բարձրութեան, այսինքն՝ համարեա թէ

Բնական մեծութեան նկար միանգամայն ձրի

Զգուշացէք օգտվել մեր առաջարկութիւնից, ինչու որ 6000 նկարից աւել առ այժմ չենք նախատեսել: ՈՐՊԷՍ ՓՈՓՈԽԱՐՁ ԾԱՌԱՅՈՒԹԻՒՆ, ԽՆԴՐՈՒՄ ԵՆՔ ՄԵՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ՄԵՆՔ:

ՁԵՐ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐԻ ՈՒ ԾԱՆՕԹՆԵՐԻ ԶՐՋԱՆՈՒՄ, ԵԹԷ ՄԵՐ ԿՍՏԱՐԱԾ ՆԿԱՐԻՑ ԴՈՒՔ ԷՔ ՄՆԱՑԵԼ: Ձեր լուսանկարը դուք յետ կը ստանաք անխախտ դրութեան մէջ: Ճանապարհածախքի, ծրարների և այլ ծախքերի համար խնդրում ենք ուղարկել 95 կ. մարկանեբով, կամ թէ վերադիր վճ. (աւել հաշվելով 20 կ.): Թէպէտ մեր՝ առևտրական ըէեսարի մէջ մտցված՝ ընկերութիւնը երաշխաւորում է մեր առաջարկութեան բարեյաջողութեան համար, մենք, այնուամենայնիւ, պարտաւորվում ենք վճարել

1000 ՌՈՒԲ.,

վերոյիշեալ պայմանները ճիշդ կերպով իրագործված չեն լինի ընկերութեան կողմից:

Общество „СЕМИ-ЭМАЛЬ“

ЛОДЗЬ.

КВИТАНЦІЯ № 5148. Խնդրում ենք կտրել և լուսանկարի հետ միասին ուղարկել մեզ:

Согласно вышесказанному прошу Общество „СЕМИ-ЭМАЛЬ“ въ Лодзи увеличить мнѣ безплатно прилагаемую при семъ фотографическую карточку на форматъ 36×46 сант. съ условіемъ, что никакихъ расходовъ принимать не буду. 95 к. прилагаю. Прошу выслать налож. платеж.
(Нежеланное вычеркнуть)

Имя и фамилія .....

Адресъ .....

(Ցատուկ զրաւոր տեղեկութիւններ չեն պահանջվում): (1 լօտից աւել կշռող նամակը արժէ 14 կոպ. պօրտօ),
*) Այն անձի նկարի վրա, որ գտնվում է խմբի մէջ և պէտք է մեծացվի, խնդրում ենք նշանակել ×.

(B. 20100) 295. 1—1

„ՆՈՐ ԴՊՐՈՑ“

Հրատարակութիւն Կովկասի Հայոց Դպրոցների Ուսուցիչների և Վարժուհիների Միութեան Կենտր. Վարչութեան:

Լոյս տեսաւ ՅՈՒՆՎԱՐԻ համարը հետևեալ բովանդակութեամբ.—Քասոը շարունակվում է. Ա. Յարութիւնեանի:—Գէորգեան ճեմարանի եղակի դէպքը. Յ. Տէր-Միրաքեանի:—Մեր դպրոցների յետամնացութեան պատճառները. Յ. Տէր-Յակոբեանի:—Մեր հայեացքները երեխայի զարգացման մասին. Թարգ. Յ. Բ.:—Պատիժներ—ծեծ և ինքնակռավրութիւն. Ս. Զիլինգարեանի:—Ժողովրդական լուսաւորութիւնը հայերի մէջ. Կ. Եաղուբեանի:—Ծնողական ժողովներ. Ա. ք. Խուցեանի:—Մանկական համայնք Ամերիկայում. Թարգ. Ն. Բ.:—Ուսուցչի աշխատանքի գնահատումը. Գ. Վարդանեանի:—Մանկավարժական սիստեմներ. Թ. Խզմալեանի:—Աբեղեանի:—Դպրոցական կեանքի պակասութիւններից. Տ. Ռաշմաճեանի: Քննադատական. Ս. Մանդինեանի «Իրազննական դասեր» Թ. Խզմալեանի:—Նամակ խմբ:—Ծանուցում:—Դպրոցական կեանք և Քրոնիկոն: ՅԵՍՏՐԱԶԱՐԻ համարը լոյս կը տեսնի մինչև ամսի 20-ը, իսկ հետևեալ համարները կանոնաւոր կերպով իրանց ժամանակին:

Շարունակվում է 1910 թ. բաժանորդագրութիւնը:
Բաժնեգինն է՝ տարեկան—5 ր., կէս տարին—3 ր., ամիսը—50 կ.:
Միութեան անդամների համար բաժնեգինն է տարեկան միայն 1 ր.:
Բաժանորդագրվիլը և անդամավճարները ուղարկել՝ Тифлисъ, Редакція „Норъ-Дпроцъ“.

298. 1—1

Թիֆլիսի Փոխադարձ Ապահովագրական Ընկերութեան Վարչութիւնը

յայտնում է ի տեղեկութիւն Ընկերութեան պ.պ. անդամների, որ կիրակի, մարտի 14-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին, Քաղաքային Վարկի ընկերութեան դահլիճում (Գուշկինսկայա փող. № 3) տեղի կունենայ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՆԳԱՄ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ,

փոխարէն փետրվարի 28-ին չը կայացած ժողովի, ուր քննութեան կառնվեն այն բոլոր հարցերը, որոնք նշանակված էին փետրվարի 28-ի ժողովի համար: Միևնոյն ժամանակ Վարչութիւնը պատիւ ունի տեղեկացնելու պ.պ. անդամներին, որ, համաձայն ընկերութեան կանոնադրութեան § 20-ի, երկրորդ նշանակված ժողովը, յայտնաւոր դէպքում, կը համարվի օրինաւորապէս կայացված, ի նկատի չառած այդ ժողովին ներկայ գտնվող անդամների քանակը:

(չ. կ.) 256. 2—2

„Գուտտենբերգ“

ԳՐԱՒՃԱՌՈՒԹՈՒՄ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

Լէօ, «Մէլիքի Աղջիկը» վէպ 1 ր. 50 կ., Աշրդ-Զիւանի, երգարան 2 հատոր 1 ր., «Հեշտ միջոց օսերէն կարդալ, գրել և խօսել» 30 կ., «Դանիէլիի թերթեր» հատը 20 կ., «Նամակագիրք», նամակագրութեան ձևերը սովորելու հեշտ միջոց, 60 կ., «Պղնձէ քաղաքի պատմութիւնը» 50 կ., «Խօսակցութիւնը համեմելու միջոցներ, սիրաը պահելու խրատներ, մէկդի նետելի խրատներ, մեծ վիճակագրութիւններ և ուրիշ բաներ» 75 կ., «Զը մրսես Բարաշկա ջան»: Հայերէն հին և նոր աշուղների երգեր, հաւաքեց սաղ.նդ. Գ. Մ. 10 կ.
Առակներ «Մօլլա-Նասրէդդինի» 25 կ.
» «Հոբոսի» 5 կ.
Զիւանի, «Քեռաբա և Ասլի» 60 կ.
» «Աշրդ Դարիբ» 40 կ.
» «Շահ-Իսմայիլի» հէքիաթը 30 կ.
» «Մէլիք-Շահի» հէքիաթը 25 կ.
» «Ասման և Զէյլանի» հէք. 25 կ.
» «Արշալոյս և Լուսաբերիկ» երգեր 30 կ.
«Անառակ որդին», թ. Զոհրաբ. 25 կ.

Դիմել՝ Тифлисъ, Книжный магазинъ „Гуттенбергъ“ Г. И. Галустяну. Գրախանութի ցուցակները ձրի են: Գրքերը կարելի է ստանալ և մարկներով:

(կ. Ե.) 297. 2—1

ԱՅԼԵՒՍ ՉԸ ԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ

Եթէ Դուք իսկապէս կամենում էք բժշկվել սիֆիլիսից, արիպպէրից, շանկերից, բէլից, սեռակ. թուլութիւնից, չբերքից և կամ Ձեր առողջութիւնը քայքայված է օնանիզմից—պահանջեցէք «Հանրամատչելի բժշկարան տղամարդ. և կանանց սեռակ. անդամների գաղտնի հիւանդութիւնների» անունով գիրքը, բաւականաչափ նկարներով և դեղատոմսերով, բաղկացած 250 էջից: Գինը վերադիր վճարով և ճանապարհած. 1 ր. 50 կ.: «Ժողովրդական բժշկարան», ձեռնարկ առանց բժշկի օգնութեան բոլոր հիանդութիւններից բժշկվելու համար, (բացի գաղտնի հիւանդութ.), մեծերի և երեխաների համար, բաւականաչափ դեղատոմսերով, էջ մօտ 250, գինը՝ վերադիր վճար. և ճանապարհած.—1 ր. 50 կ.: Երկու գրքերը միասին—2 ր. 60 կ. (կարելի է նամակագրոշմով): «Նախապաշտ. բժշկարան անասունների համար», էջ 135, գինը 1 ր. 25 կ.: Միակ պահեստը С.-Петербургъ, Офицерская, 50—224. Ф. Словаку,

(14, 28) (П.26242) 265. 2—1

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Ա. ՔԱԹՈՆԵԱՆ

Ներքին և ջղային հիւանդութիւններ:

Ընդունելութիւնը
ամեն օր { առաւօտեան 9—12 ժ.
երեկոյեան 5—7 ժ.

Միքայէլեան փողոց, № 27.

(ա. օ.) 1087. 100—89

Հրաւէր

Լրացած լինելով քաղաքիս ս. Կարապետ եկեղեցու երէցփոխի պաշտօնավարութեան ժամանակամիջոցը՝ ամսիս 14-ին, կիրակի, ցերեկվայ ժամը 12-ին նշանակված է յիւրեալ եկեղեցում նոր ընտրութիւն երէցփոխի, որի մասին յայտնելով նոյն եկեղեցու չափահաս ծխականներին խնդրում եմ որոշած ժամին ներկայ լինել ժողովին՝ ընտրութեանը մասնակցելու:

Գործակալ՝ Ղևոնդ ք. Մամիկոնեանց

(չ. կ.) 294. 2—2

Հրաւէր

Կիրակի, ամսիս 14-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին, քաղաքի ս. Լուսաւորիչ եկեղեցում լինելու է ծխականների վերջին և երկրորդ ժողով՝ ընտրելու երէցփոխ, որի մասին յայտնելով նոյն եկեղեցու չափահաս ծխականներին՝ խնդրում եմ շնորհ բերել եկեղեցի՝ ընտրութեանը մասնակցելու:

Գործակալ՝ Ղևոնդ ք. Մամիկոնեանց

(չ. կ.) 289. 2—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ

Ծախվում են հետեւեալ նոր գրքերը.

Առանձար.—Վշտի ծիծաղը 1 ր.: Առաքելեան.—Մի ամիս Արևելքում 40 կ.: Անահոնեան.—Մրրկի սուրբը 1 ր.: Աղայեան.—Քեօրօղլի 15 կ.: Բաբեան.—Տնային բժշկարան Ա. մաս 1 ր., Բ. մաս 1 ր. 60 կ.: Բօգդանով.—Տնտեսական գիտութեան հանրամատչելի դասընթաց 1 ր.: Մ. Գորկի.—Դանկօի սիրտը 3 կ.: Ռ. Ա.—Խոհարարուհի, կերակուր պատրաստ. ձեռնարկ 50 կ.: Սօլովեան.—Ղենդլուղս Ճաց 20 կ.: Իսրայէլ սարկաւագ.—Քնարիկ. ժողովրդական ձայնագրեալ երգեր 15 կ.: Վանցեան.—Հայ հեղինակներ 1 ր.: Սրուանձտեան.—Համովհոտով Ա. 1 ր. 60 կ.: Շանթ.—Դերասանուհին 40 կ.: Լեո.—Դաւիթ և Մհեր, ժողովրդական վէպ, 15 կ.: Մօլիէր.—Հաջի Բաբայի արկածները Անգլիայում 1 ր. 50 կ.: Մօպասան (թարգմ. Տէր-Անանեան).—Մի կեանք, վէպ, 1.: Բաֆֆի.—Զահրումար 2 ր., Տաճկահայք 50 կ.: Լեոնեանի «Գեղարուեստ», պատկերազարդ հանդէս (մասագիր) № 1, 2 ր.: Բաղդասարեան.—«Արցունքներ», գրական, երաժշտական, գեղարուեստական ժողովածու 3 ր.: Փաշայեան.—Ընդարձակ դպրոցական առողջապահութիւն, պատկերազարդ, 6 ր.: Մարտիրոսեանց.—Խնձորենիների երկրումը 10 կ.:

Օտար քաղաքներից պէտք է դիմել՝ Тифлисъ, Центральной книжной торговлѣ.

292. 1—1

Անագին էժան վաճառք նորից 6 օրով

Պ. Ա. ԴՕՐՕԺՆՕՎ

Սօլոլակայա փող. տուն Գուրգէնովի, տելեֆոն № 583.

Որպէսզի կարելի լինի առանց մնացորդի ամբողջովին վաճառել բոլոր ապրանքը, որ նշանակված է անագին էժան վաճառքի համար, այդ պատճառով

ԱՆԱԳԻՆ ԷԺԱՆ ՎԱՃԱՌՔԸ

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է ՆՈՐԻՑ 6 ՕՐՈՎ

ԱՅՍԻՆՔՆ՝ ՄԱՐՏԻ 15-ին, 16-ին, 17-ին, 18-ին, 19-ին եւ 20-ին:

Բոլոր ճացորդ ապրանքները վերոյիշեալ օրերի ընթացքում կը վաճառվեն նոյն ԷԺԱՆ ԳՆԵՐՈՎ:

ԳՆԵՐԻ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՈՒԹԻՒՆ

Նանսուկ, ոչ ճերմակացրած, սպիտակեղէնի համար, շատ ամուր, արշ. 10½ կ. սկսած:
Մաղէպօլամ բարձր յատկութեան, ամեն տեսակ սպիտակեղէնի համար, արշ. 14 կ. սկսած:
Մաքուր կանէփից քաթան, բարձր յատկ., լայն, արշ. 24 կ. սկսած:
Կոշտ քաթան, խոհանոցային և այլ սրբիչների համար, արշ. 7 կ. սկսած:
Յարատեվեան սարպինկա, ձեռագործ, արշ. 10 կ. սկսած:
Միանգամայն ամուր և գեղեցիկ ինքնահիւս գործուածք, արշ. 14 կ. սկսած:
Ֆրանսիական քաթան, գունաւոր, ամեն տեսակ սպիտակեղէնի համար, արշ. 14 կ. սկսած:
Տուալ-սակ, Գրօս-տուալ, Արաբի, Դիրուս և Բէժ, շատ ամուր, կանանց զգեստների համար, արշ. 18 կ. սկսած:
Բրդէ կտորներ զգեստների համար, նորաձև գործուածք արշ. 45 կ. սկսած:
Բրդէ շալակնակ, հրաշալի յատկութեան, արշ. 55 կ. սկսած:
Բրդէ կտորներ Պանամա, կանանց զգեստների համար, արշ. 65 կ. սկսած:
Շալվարի տրիկօ, կտորներով, իւրաքանչիւր կտորը 2 ր. 10 կ. սկսած:
Տղամարդկանց զգեստների համար տրիկօ, կտորը 5 ր. 25 կ. սկսած:
ԿՈՒՄՕՆՆԵՐ ԵՒ ՄՆԱՑՈՐԴՆԵՐ—ժահուդէ, բրդէ, մեսաքսէ, քաթանէ և այլ ժանուֆակուրային ապրանքների: Ամեն տեսակ պատրաստի սպիտակեղէններ կանանց և տղամարդկանց համար, գուլպաներ, վերնի և ներքնի շրջազգեստներ, հալատուներ և այլ տեսակ ապրանքներ:

Այն տեսակ ապրանքներ, որոնք մօդայից դուրս են եկած և ցուցադրված են եղել խանութի վիտրինաներում, կը վաճառվեն իրանց իսկական արժէքից 75% էժան:

Պատրաստի սպիտակեղէնների բաժնմունքում ներկայ սեզօնից սկսած է նորից ՀՈՎԱՆՈՑՆԵՐԻ վաճառք, թէ տղամարդկանց և թէ կանանց համար. հովանոցները ստացված են մեծ քանակութեամբ և բազմատեսակ, որոնք առժամանակ կը վաճառվեն անսովոր էժան գներով:

P. S. Ներկայ սեզօնի համար բոլոր յատուկ բաժանմունքներում ստացվում են ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ և ԲԱԶՄԱՏԵՍԱԿ ՍԵԶՕՆԱՅԻՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: Օտար քաղաքների պ. պ. գնողներին ըստ պահանջման ուղարկվում են ապրանքների նմուշները ձրի:

Պ. ԴՕՐՕԺՆՕՎ

Հրաւէր

Ամսիս 14-ին, կիրակի օրը, ցերեկվայ ժամը 12-ին, Գայիանեան դպրոցում լինելու է ծխական ժողով: Ժողովը երկրորդն է, ուրեմն և օրինական, ուստի ցանկալի է, որ ծխականների թիւը շատ լինի: Նշանավելու են կարևորագոյն խնդիրներ:

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ-ՊԱՆՍԻՕՆ
ՅՈՎՍԷՓ
ՄԵԼԻՔ-ՋԱՀԱՆԵԱՆՑԻ

Тифлисъ, Лермонтовская ул., № 4 (близъ III мужск. гимназіи)

Ընդունում են աշակերտներ գիշերօթիկ և երթևեկ և պատրաստում են բոլոր միջնակարգ դպրոցների համար:
Աւանդվում են՝ ռուս, հայ, գերման, լատին, և ֆրանսիական լեզուներ:

(ե.հ.կ.) 117. 20—18

Блоккеръ Какао

Թէյից եւ սուրճից առաւելագոյն
ոչ միայն իր դուրեկան համով,
այլ և իր սննդարարութեամբ:
Վաճառվում է կօլօնիալ և դեղատնային ապրանքների բոլոր յայտնի խանութներում,
ԹԻԹԵՂԵԱՅ ԱՐԿՂԻԿՆԵՐՈՒՄ 1/1, 1/2, 1/4, 1/8 ֆ.:
Վաճառվում է Կովկասեան Ընկ. դեղատնային ապրանքների խանութում՝ Թիֆլիսում և Բաքուում, Պ. Գուրգէնբէգովի և Մ. Նազարբէկովի մօտ:

(ս. 14) (П. 153500) 1235. 4—4

Типографія „Экономія“ Большая Ванкская № 3.